

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 373.3/.4.091(043.2)

JARAMNA RAID

**TRANZIȚIA DE LA CICLUL PRIMAR LA CICLUL GIMNAZIAL ȘI INFLUENȚA
ASUPRA SUCCESULUI ȘCOLAR**

SPECIALITATEA 531.01. TEORIA GENERALĂ A EDUCAȚIEI

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei Pedagogie și Psihologie Generală,
Universitatea de Stat din Tiraspol

Conducător științific:

Silistraru Nicolae, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Referenți oficiali:

1. GORAȘ-POSTICĂ Viorica, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova
2. LUNGU Viorelia, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei

Componenta Consiliului Științific Specializat D 531.01 - 23:

1. GAGIM Ion, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar – președinte Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
2. GOLUBIȚCHI Silvia, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar - secretar științific Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
3. JELESCU Petru, doctor habilitat în științe psihologice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
4. ȘOFRON Larisa, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
5. IANIOGLO Maria, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Comrat

Susținerea va avea loc 27.09.2023, ora 12⁰⁰ în ședința Consiliului Științific Specializat D 531.01-13, în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, blocul de studii nr. 2, biroul nr. 35 (sediul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”), str. Ion Creangă 1, MD-2069.

Teza de doctor și a rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (www.upsc.md) și la pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expediat la 22.08.2023

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,

GOLUBIȚCHI Silvia, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” _____

Conducător științific,

SILISTRARU Nicolae, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” _____

Autor, JARAMNA Raid

© JARAMNA Raid, 2023

CUPRINS:

Reperle conceptuale ale cercetării	4
Conținutul tezei.....	7
Capitolul 1. Fundamente epistemologice ale tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială.....	7
Capitolul 2. Metodologia tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar.....	10
Capitolul 3. Valorificarea modelului pedagogic de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială.....	15
Concluzii generale și recomandări.....	24
Bibliografie.....	26
Lista publicațiilor autorului la tema tezei.....	29
Adnotare (în română, engleză și rusă).....	31

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei și importanța problemei abordate. În Israel, tranziția de la ciclul primar la ciclul gimnazial coincide cu perioada de pubertate, caracterizată de mulți cercetători ca fiind un fenomen care afectează *comportamentul și sentimentele preadolescenților*: schimbări sexuale și fiziologice, modificări cognitive, schimbări sociale care includ consolidarea sentimentului de apartenență la un grup de colegi, schimbări emoționale care afectează ajustarea emoțională și starea de spirit, dezvoltarea independenței și formarea identității personale [12], [32], [26]. În plus, transferul de la ciclul primar la ciclul gimnazial implică mai multe provocări: profesori noi, noi așteptări, prieteni noi, un nou contingent de elevi, al căror număr depășește numărul de elevi din ciclul primar [14]. O structură școlară diferită poate crea impresia unei structuri școlare mai mari decât cea cu care elevii au fost anterior obișnuiți. De asemenea, elevii trebuie să se adapteze cu noile metode de predare și cu nivelul sporit de concurență [18], [35]. Toate aceste schimbări au loc în momentul în care egocentrismul și critica față de sine și față de ceilalți se manifestă foarte intens. În Israel tranziția la gimnaziu îl determină pe adolescent să se ocupe de noi sarcini psihologice, sociale și fizice cum ar fi adoptarea unor noi comportamente, tipice noului mediu educațional [50], [41].

Aspectele menționate anterior *afectează negativ performanțele școlare* ale elevilor, fapt care accentuează necesitatea *elaborării unor programe holistice*, care ar facilita tranziția de la ciclul primar la cel gimnazial, sub aspectul succesului școlar, cu implicarea intensă a managerilor școlari, a profesorilor, elevilor, părinților și factorilor de decizie [62].

Efectul tranziției de la ciclul primar la cel gimnazial, asupra elevilor, sub aspectul succesului școlar marchează în mod deosebit comunitățile noastre. Această cercetare reflectă diferențele dintre succesul școlar al elevilor din școlile care pregătesc elevii pentru tranziție și cele care nu-i pregătesc, și subliniază efectul semnificativ pozitiv al programelor de tranziție asupra succesului școlar al elevilor în general [46], [60]. Cu alte cuvinte, programul de tranziție contribuie pozitiv viitorul elevilor la nivel individual, precum și întreaga societate arabă din Israel.

În acest context, **actualitatea studierii tranziției** de la ciclul primar la ciclul gimnazial, sub aspectul succesului școlar, decurge din insuficiența explorării procesului de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial [44], [49]; din responsabilitatea de a optimiza implicarea factorilor educaționali în procesul tranziției elevilor de la ciclul primar la ciclul gimnazial [48], [50]; din interesul de a facilita integrarea elevilor în ciclul gimnazial sub aspect psiho-emoțional și academic [52, p.134].

Problema succesului școlar se accentuează în perioada tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială, când provocările școlare se suprapun cu cele psiho-fiziologice și sociale, caracteristice preadolescenței.

Școala însăși este evaluată de comunitatea socială în funcție de succesul școlar al elevilor săi, succesul școlar devenind, prin extindere, un etalon al calității tuturor celor implicați în acest proces educațional (elevi, profesori, părinți, instituții școlare și comunități sociale), în timp ce eșecul școlar antrenează deprecierea elevului, a școlii și a familiei și, de multe ori, devine sinonim cu eșecul în viață. Insuccesul nu mai este doar o problemă pedagogică, ci și una socială [3], [4], [7], [16].

Prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare referitoare la tema aleasă. Complexitatea fenomenului tranziției școlare de la ciclul primar la ciclul gimnazial, în literatura de specialitate se atestă diverse studii tangențiale, care contribuie la abordarea holistică a problemei: preadolescenții și tranziția la ciclul gimnazial (Ashton R.[48], Frey A., Martin A. și

Schwab-Stone [59], Spicer A. [74], etc.); criza și schimbarea (R. Amiram, E. Katzenelson [46]), suportul pedagogic în tranziție (Anderson L. [47], Bru E., Stornes T., Munthe E. și Thuen E., [51]; parteneriatul părinți-școală (Chen W.B. și Gregory A.[53], Crosnoe R.[54, p.210-234]); vulnerabilitatea academică și rezistența în timpul tranziției (Harold R. D., Eccles J.[57], Langenkamp A.G. [68, pp. 69-97]), suportul social și ajustarea socioemoțională în procesul tranziției școlare (Martinez R.S., Aricak O.T., Graves M.N., Peters-Myszak J., [70], etc.).

Savantul român S. Cristea a studiat tranziția școlară din perspectiva continuității dintre nivelurile și treptele școlare. În opinia sa tranziția de la un nivel la alt nivel de învățământ constituie un criteriu fundamental pentru evaluarea calității sistemului, probat prin continuitatea obiectivelor, conținuturilor instruirii și a metodologiei de predare-învățare-evaluare, aplicată în contexte de organizare deschise, favorabile individualizării sau diferențierii procesului de învățământ [14, p.485].

În Israel problema tranziției școlare a fost abordată de cercetătorii R. Amiram, E. Katzenelson [46], etc, care au studiat comportamentele simptomatice caracteristice tranziției școlare: declinul rezultatelor școlare, reducerea nivelului de satisfacție față de școală, diminuarea motivației pentru învățare, scăderea încrederii în sine etc.

În Republica Moldova importanța problemei tranziției școlare este confirmată de cercetări aferente fenomenului în cauză, axate pe anumite direcții: managementul educațional (Cojocari V. Gh.[10], Cojocaru V[11], Patrașcu D.[33]), inteligența emoțională (Cojocaru M.[9], Rusu E.[38], Silistraru N.[40]), dezvoltarea intelectuală (Lupu I .[25], Panico V.[32], Botnari V.[6], Jelescu P.[18]), adaptarea școlară (Mîslițchi V.[27]), creativitatea ca factor de dezvoltare a gândirii creative (Antoci D.[3]), comunicarea organizațională (Andrițchi V.[2]) etc.

În acest context, V. Botnari consideră că inserția și existența oricărei persoane într-un anumit mediu presupune adaptare, ceea ce reprezintă un schimb permanent de „substanță” dintre ea și anturaj, modificarea adecvată a funcțiilor și structurilor în concordanță cu schimbările cantitative și calitative ale mediului [6].

După V. Mîslițchi, *adaptarea* se manifestă la toate nivelurile structural-funcționale din a căror dinamică sinergică se constituie condiția umană, ca proces de schimbare, dezvoltat în mod voluntar sau involuntar, în scopul replasării personalității într-o poziție mai avantajoasă față de mediul său intern sau față de mediul înconjurător, presupunând capacitatea de a învăța și progresa [27].

Necesitatea abordării tranziției școlare de la ciclul primar la ciclul gimnazial pentru sporirea succesului școlar rezultă din **contradicțiile** dintre: (a) particularitățile psihoemoționale ale elevilor aflați în proces de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial și cunoașterea insuficientă a acestora de către factorii educaționali; (b) necesitățile educaționale ale elevilor în procesul tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial și abordarea lor necorespunzătoare; (c) preocuparea insuficientă a managerilor școlari și a profesorilor de extinderea activităților de susținere a elevilor în perioada tranziției și exigențele paradigmei actuale a educației susținută ideatic de centrarea asupra necesităților individuale ale elevilor. Contradicțiile identificate au condus la identificarea **problemei cercetării**: *Care sunt premisele și mecanismele de realizare a tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial și influența acestora asupra succesului școlar?*

Scopul cercetării rezidă în stabilirea reperelor psiho-pedagogice, elaborarea și implementarea Modelului pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial și influența acestora asupra succesului școlar.

Obiectivele cercetării vizează:

- studierea cadrului teoretic al tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială;
- relevarea direcțiilor metodologice de susținere a tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială;
- stabilirea particularităților învățării raportate la elevii de vârstă școlară mică și medie;
- determinarea factorilor și condițiilor de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială;
- elaborarea, implementarea și validarea experimentală a Modelului pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial și influența acestora asupra succesului școlar.

Metodologia cercetării științifice include: documentarea științifică, generalizarea și sistematizarea, metoda analitică, metoda descriptivă, precum și metode experimentale: experimentul pedagogic, observația, chestionarul, analiza cantitativă și calitativă a datelor experimentale și metode statistico-matematice.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării sunt argumentate de actualizarea semnificației fenomenului tranziției școlare și a conceptului de succes școlar al elevilor; identificarea etapelor de tranziție, stabilirea factorilor și condițiilor de tranziție, elaborarea Modelului pedagogic de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar prin prisma Programului metodologic.

Problema științifică importantă soluționată în lucrare constă în fundamentarea conceptuală și praxiologică a funcționalității Modelului pedagogic de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială prin *valorificarea programului metodologic de tranziție* orientat spre asigurarea succesului școlar.

Semnificația teoretică a investigației rezidă în stabilirea particularităților fenomenului tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială sub aspectul dominantelor psihosociale și pedagogice; argumentarea importanței programului de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar; actualizarea conceptului de succes școlar, relevarea dimensiunilor învățării la elevii de vârstă școlară mică și medie, precum și determinarea instrumentelor de cercetare.

Valoarea aplicativă a cercetării este argumentată de stabilirea direcțiilor metodologice de susținere a tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială; elaborarea programului de tranziție pentru asigurarea succesului școlar exprimate prin rezultate bune la învățatură, motivație pentru învățare, anxietate școlară scăzută și comportament școlar decent; elaborarea și validarea experimentală a Modelului pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial și influența acestora asupra succesului școlar.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere sunt reflectate în tezele:

1. Tranziția de la treapta primară la treapta gimnazială în planul asigurării succesului școlar al elevilor implică dimensiuni psiho-pedagogice specifice, care necesită o abordare adecvată la nivel managerial și metodologic ca premisă de motivație pentru învățare spre succesul școlar.

2. Eficientizarea procesului de tranziție la treapta gimnazială este asigurată de stabilirea, descrierea și explorarea optimă a fundamentelor teoretico-aplicative, structurate în *Modelul pedagogic de tranziție la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar* experimentat și validat în cadrul cercetării de față.

3. Funcționalitatea *Modelului pedagogic de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar*, creează premise pentru sporirea calității prestanței educaționale în instituțiile preuniversitare din Israel, sectorul arab.

Aprobarea și validarea rezultatelor științifice este asigurată de investigațiile teoretice și analiza comparativă a rezultatelor experimentale. Rezultatele cercetării au fost prezentate la ședințele catedrei de *Pedagogie și Psihologie Generală a UST din Tiraspol*, în cadrul conferințelor naționale și internaționale din Republica Moldova, și au fost aprobate prin publicații în reviste științifice de profil: *Factors influencing transition to junior high school*. În: *Artă și Educație artistică*, nr. 2 (22), 2013, p. 99-101 & *Categories of transition from primary school to junior high school vs school achievements in Israel*. În: *Materialele conferinței cu participare internațională Educația din perspectiva valorilor*, UPS “Ion Creangă”, 2013; *Psycho-social dimensions of transition from primary school to junior high school*. În: *Materialele conferinței științifice internaționale Eficientizarea învățământului-vector al politicilor educaționale moderne*, 11 – 12 decembrie 2014, IȘE, p.484-488; *Aspects of transition from primary school to junior high school in Israel*; În: *Materialele conferinței științifice internaționale Educația pentru dezvoltare durabilă: inovație, competitivitate, eficiență*, 18-19 octombrie, 2013, IȘE Chișinău, p.461-466; *Junior high school climate and its impact upon transition*. În: *II Международная научно-практическая интернет-конференция Актуальные научные исследования в современном мире*, 4-5 июля 2015 г., p.9-14; *Intervention programs for transition facilitation*. În: *Materialele conferinței științifice Prerogativele învățământului preuniversitar și universitar în contextul societății bazate pe cunoaștere*, 7-8 noiembrie 2014, p.191-197, *Modelul pedagogic de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar*, În: *Univers Pedagogic*, p.62-75, 2016.

Publicații la tema tezei: 8 lucrări științifice, dintre care 3 articole în reviste științifice de profil și 5 comunicări la conferințe științifice naționale și internaționale.

Volumul și structura disertației: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 181 titluri, 140 pagini text de bază, 20 tabele, 6 figuri, anexe, adnotare (în limbile: română, rusă și engleză).

Concepte-cheie: tranziție, treapta primară, treapta gimnazială, elevi, succes școlar, factorii tranziției, Modelul pedagogic de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar, program metodologic.

Lista abrevierilor utilizate în teză și autoreferat: (a) în limba română: EE- eșantion experimental, EC-eșantion de control; (b) în limba engleză: EG-experimental group, CG-control group, AE-ascertaining experiment, VE-validation experiment.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este redată actualitatea și importanța temei de cercetare, este identificată problema, scopul și obiectivele, sunt delimitate reperele epistemologice ale cercetării, valoarea științifică și praxiologică a studiului, ce susțin teoretic și metodologic noutatea și originalitatea științifică a investigației.

În **CAPITOLUL 1, Fundamente epistemologice ale tranziției de la ciclul primar la treapta gimnazială în asigurarea succesului școlar**, sunt precizate caracteristicile tranziției școlare în general, și de la ciclul primar la ciclul gimnazial în particular, sunt delimitate dominantele învățării la elevii de vârstă școlară mică și medie și sunt analizate particularitățile conceptului de succes școlar ca indicator al adaptării școlare în contextul tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial.

Epistemologia conceptului de tranziție școlară s-a constituit în baza teoriilor, investigațiilor, ideilor și experiențelor care demonstrează necesitatea implicării factorilor

educaționali: manageri școlari, profesorii școlari, elevi, părinți în procesul tranziției de la o treaptă școlară la alta, pentru asigurarea calității succesului școlar și, respectiv a educației [26], [45].

Conform dicționarului de termeni pedagogici, termenul *tranziție școlară* se referă la cele trei transferuri majore operate în cadrul sistemului de învățământ: de la ciclul primar la ciclul gimnazial, de la ciclul gimnazial la treapta liceală și de la treapta liceală la universitate, colegiu /viața adultă etc. Cercetătorii R. Amiram și E. Katzenelson au relevat mai multe tranziții cheie care se produc în sistemul educațional. În linii mari, *tranziția este un proces natural, caracterizat prin continuitate și orientat spre căutarea unei noi direcții, care marchează un punct de cotitură pe parcursul dezvoltării* [64]. Transferul dintr-un mediu educațional în altul implică tensiune, dat fiind noile norme de comportament, de învățare, și schimbările ce se produc la nivel fiziologic, cognitiv, psihologic și social [49, p.19-50]. Semnificativă, în acest context, *schimbarea, prin definiție, afectează conceptul elevului despre lume sub aspect comportamental, emoțional și cognitiv, în majoritatea cazurilor, generând frică și anxietate* [58]. Factorii de stres ai tranziției pot fi obstacole în calea adaptării școlare și, respectiv, pot afecta învățarea. De asemenea, ei pot intensifica și alți factori care interferează cu învățarea.

În concepția cercetătorului S. Cristea tranziția de la un nivel la alt nivel de învățământ constituie un criteriu fundamental pentru evaluarea calității sistemului, probat prin continuitatea obiectivelor, conținuturilor instruirii și a metodologiei de predare-învățare-evaluare, aplicată în contexte de organizare deschise, favorabile individualizării și diferențierii procesului de învățământ [14, p. 61]. De aici reiese că *continuitatea este o condiție de bază a tranziției de la o treaptă școlară la alta. Asigurarea continuității presupune facilitarea adaptării elevilor la condițiile de planificare, organizare, realizare și dezvoltare a instruirii proprii unui nou nivel de învățământ* [14]. Atunci când o persoană nu reușește să facă față situației cu ajutorul mecanismelor de adaptare cunoscute, intră în criză [35]. În situații de criză se intensifică stresul și anxietatea, individul simțindu-se neajutorat și incapabil de a acționa pe cont propriu. Un studiu privind tranziția școlară realizat recent în Quebec a evidențiat efecte negative ale tranziției școlare de la ciclul primar la ciclul gimnazial precum: înrăutățirea relațiilor sociale, intensificarea riscului de abandon școlar, izolare, anxietate, diminuarea randamentului școlar, scăderea motivației de învățare, diminuarea nivelului stimei de sine, intensificarea simptomelor de stres și depresie [66, p.128-130].

În Republica Moldova, tranziția de la ciclul primar la ciclul gimnazial se produce după absolvirea clasei a IV-a, la vârsta de 10-11 ani. Acest transfer constituie un moment de cotitură în viața elevilor, dat fiind suprapunerea cu începutul preadolescenței, etapă marcată de multiple transformări de ordin psihofiziologic, emoțional și intelectual. În plus, odată cu trecerea la ciclul gimnazial, elevii se confruntă cu elemente noi, care intensifică dificultățile de adaptare, cum ar fi: numărul mare de profesori; diversificarea metodelor de predare – evaluare; schimbarea sistemului de notare; creșterea numărului de discipline, al cantității de informație pe care elevul trebuie să o asimileze etc. Dificultățile de adaptare ar putea avea ca repercusiuni: scăderea motivației școlare; modificarea negativă a randamentului școlar; creșterea absenteismului; recurgerea la comportamente de risc (fumat, alcool); înrăutățirea relațiilor familiale, dificultăți de comunicare cu adulții; intensificarea nivelului de stres și anxietate; scăderea nivelului de toleranță la frustrare; izolare.

În Izrael, treapta primară cuprinde clasele I-a – a VI-a. La momentul tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial elevii au între 12-13 ani, perioadă de vârstă ce coincide cu preadolescența, etapă caracterizată printr-o multitudine de tulburări psiho-emoționale.

Cercetătorul Akos, P. [45] susține că în această perioadă elevul își transferă cu ușurință preferințele de la o disciplină la alta, de la un proiect la altul, fără o realizare efectivă, situație însoțită de opoziție față de solicitările adulților. El refuză tot ce i se impune, rezultând de aici o anumită superficialitate care, printr-un efort circular, conduce la creșterea instabilității, deoarece nici o satisfacție reală nu este obținută trecând fără discernământ de la un interes la altul. Instabilitatea rezultă din faptul că noile posibilități psihice și spirituale progresează cu o viteză inegală și în direcții diferite. În timp ce la școlarul de 7-9 (10) ani este o stare, la școlarul de 12-13 ani este un stil de comportament, o explorare mereu reînnoită, o nevoie de cunoaștere a noi orizonturi de activitate. Astfel, ceea ce la elevul de 7-9 ani este o recesiune, la elevul de 12-13 ani este o progresie puțin gândită, dar inconștient constructivă [14]. În această perioadă ei manifestă un nivel înalt de dezvoltare a calităților intelectuale, și anume profunzime, rapiditate și independență în gândire, dar și spirit critic, care nu admite erori.

De asemenea, s-a constatat că la etapa preadolescenței și, respectiv, în perioada tranziției, *preocupările sociale* sunt de o importanță vădită. Studiile efectuate de J. M. Langberg, J.N. Epstein, M. Altaye [67] au arătat că tranziția la ciclul gimnazial afectează aspectul psihosocial al elevilor și poate provoca diferite dificultăți, cum ar fi stres, nemulțumire de sine, tulburări de atenție, lipsă de concentrare, hiperactivitate, impulsivitate și reducerea stimei de sine. Marlett D. M. [69] menționează că la această etapă elevii sunt preocupați, în primul rând, de a-și face noi prieteni .

Ținând cont de cele enunțate anterior, *considerăm că tranziția de la ciclul primar la ciclul gimnazial constituie un proces complex, cu implicații psiho- fiziologice intense, care solicită din partea elevului flexibilitate și echilibru psiho-emoțional sporit pentru adaptarea la noul mediu educațional* [65]. O pregătire timpurie, în coordonare și cooperare cu școala primară și cea gimnazială, și cu părinții elevilor înainte și pe durata tranziției permite adaptarea eficientă a elevilor în noul mediu educațional.

Cercetătorul român C. Cucuș [15] definește succesul școlar ca fiind ceea ce elevul realizează efectiv situațional, ca urmare a mobilizării capacităților sale. După C. Stan [41], „succesul școlar se referă la gradul de eficiență ce rezultă din mobilizarea resurselor cognitive și afectiv-voliționale ale elevului în situația confruntării cu o anumită sarcină de lucru”. Performanța redă rezultatele actualizate în context bine determinate. Cât despre *rezultatele școlare ale elevilor, acestea se obiectivează în comportamentul elevilor și îmbracă forma succesului școlar*.

I.T.Radu [36, p.184] descrie ca rezultate școlare: cunoștințele acumulate; capacitatea de aplicare a cunoștințelor (priceperi și deprinderi), capacități intelectuale, trăsături de personalitate, atitudini, conduite. Cercetătorii C. Crețu, V. Negovan [13], [29] afirmă că succesul școlar apreciat prin notele care exprimă rezultatele învățării și prin rezultatele la examene, concursuri, olimpiade, reprezintă un nivel maxim al adaptării școlare. Prin urmare, dacă *succesul exprimă concordanța între posibilitățile elevului și exigențele școlare, eșecul școlar exprimă „situația unui elev ale cărui rezultate nu satisfac normele școlii”*, situație creată de faptul că școala impune programe de bază și ritmuri identice pentru toți copiii. Insuccesul școlar exprimă un randament deficitar al învățării și se manifestă sub două aspecte: a) rămânerea în urmă la învățatură sau retardul școlar; b) eșecul școlar care se manifestă, la rândul lui, sub două forme: abandonul și repetenția [19]. Performanțele școlare de calitate reprezintă *nivelul maxim al adaptării școlare. În acest context se pune problema asigurării elevilor aflați în tranziție cu resurse psihoemoționale, care ar reduce vulnerabilitatea lor în această perioadă și ar preveni insuccesul școlar*. Aceste resurse psihoemoționale se regăsesc în satisfacerea nevoilor individuale ale elevilor. *Asociația americană*

pentru educație de cultură generală subliniază necesitatea satisfacerii următoarelor nevoi specifice elevilor preadolescenți [52]: nevoi intelectuale, nevoi sociale, nevoi fizice, nevoi emoționale și psihologice, nevoi morale [59]. Consiliul Carnegie pentru Dezvoltarea Tinerilor subliniază ideea că eșecul școlar poate fi în mare parte atribuit discordanței dintre structura organizațională a școlii, curriculum și nesatisfacerea nevoilor intelectuale, sociale, fizice, emoționale, psihologice și morale ale elevilor.

În același capitol au fost delimitate *dominantele învățării la elevii de vârstă școlară mică și medie*. Aspectele psihopedagogice ale învățării specifice elevilor din aceste categorii de vârstă se regăsesc în lucrările mai multor cercetători din domeniu: J. S. Bruner [7], Martinez D. M. [69], A. Spicer, B. Friedman [74], I. Nicola [30], J. M. Langberg, J.N. Epstein, M. Altaye [57], I. Neacșu [28], V. Panico [32], P. Jelescu [18], N. Silistraru [40], V. Botnari [6], M. Druță [7], etc.

Tabelul 1.1. Dominante ale învățării la treapta primară și gimnazială

Învățarea la treapta primară	Învățarea la ciclul gimnazial
observațională, perceptivă	relativ conceptuală, cu judecăți de constatare și evaluare
interactivitate uniformă, în grup, situațională	relativă autonomizare, personalizare
corectiv, cu feedback imediat	corectivă, cu feedback amânat
bazată pe certitudini, alternative și argumente limitate	elemente de incertitudine argumente în multiple alternative
standarde globale, centrate pe sarcini explicite	standarde pe discipline și unele conexiuni
motivația epistemică	motivație epistemică personalizată, pe discipline preferate
există simbioză de grup și individual	anvergura competențelor mono și interdisciplinare
reflectă distincția dintre cognitiv, motric, și emoțional; slab aspect metodologic, etnic.	are un evident aspect tehnologic și metodologic
orientare generală, nediferențiată	orientare preferențială, interese mai conturate disciplinar
stil de învățare neformal	apar primele forme ale stilului de învățare
evaluarea rezultatelor prin calificative, aproximative, generale	evaluarea prin sistem docimologic, mai riguroasă, dar eterogenă pentru interpretare
Evaluarea se bazează pe răspunsuri închise, sau mai rar cu alegere multiplă; domină unitatea cognitive-emoțional. Evaluarea rezultatelor este uneori ruptă de momentul învățării, elevul participă rar, mai ales indirect la propria învățare.	Evaluarea învățării vizează construcția, elaborarea de răspunsuri personale performante; domină cognitivul, apare și reflectivitatea. Evaluarea rezultatelor este integrată învățării propriu-zise, elevul poate participa direct, în diverse situații la propria evaluare.

Generalizând abordările cercetătorilor menționați, s-a stabilit că în perioada școlarității mici (6-10/11 ani), trebuința de explorare, de informare și documentare a copilului este în plin progres. Personalitatea, deși încărcată de responsabilități relativ numeroase și dificile, traversează o perioadă de expansivitate. Spre deosebire de etapele precedente, în perioada școlarității mici, învățarea *se desfășoară pe baza unor acțiuni meticuloase segmentate și rigurose înlănțuite*. Școlarul mic se familiarizează cu faptul că aceste acțiuni pot să dispună de conținuturi foarte diferite, că unele pot să aibă o aplicabilitate foarte largă, altele o sferă mai restrânsă. Se mai distinge prin aceea că *ii pune pe elevi în fața necesității unor acțiuni de control*, de confruntare și comparare a rezultatelor obținute cu modelele corecte. *Învățarea la vârsta școlară mică* restructurează gândirea infantilă în numeroase puncte și îi modifică aspectul, lărgind sistemul structurilor ei cognitive [51].

În Capitolul 2, **Metodologia tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial pentru asigurarea succesului școlar**, sunt abordate direcțiile metodologice de abordare a tranziției din perspectiva asigurării succesului școlar al elevilor aflați în tranziție, factorii și strategiile de

susținere a procesului de tranziției și este expus în *Modelul pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial*.

Studiile de specialitate prezintă tranziția școlară ca o provocare pedagogică majoră, în măsura în care dificultățile pe care le implică se manifestă la intrarea în fiecare dintre nivelurile de învățământ [49], [40], [52]. Soluția propusă este integrarea unor trepte în cadrul fiecărui nivel de învățământ. S. Cristea propune următoarele trepte: (1) *adaptarea la noul nivel de învățământ*; (2) *dezvoltarea în interiorul nivelului*; (3) *orientarea la sfârșitul fiecăruia dintre nivele*. Astfel, din perspectiva acestei paradigme, tranziția de la ciclul primar la ciclul gimnazial ar trebui să înceapă cu *etapa de orientare* la final de nivel primar și să continue cu *adaptarea la noul nivel de învățământ și dezvoltarea în interiorul nivelului* [14, p.580]. Cercetătorii Dockett și Perry [56] menționează că *orientarea* are un accent procedural, deoarece pe durata ei elevii și părinții se familiarizează cu noul mediu școlar, se întâlnesc cu personalul școlii, fac cunoștință cu aspectele programului școlar etc. Deși aceste activități contribuie la *adaptarea* elevilor la noul mediu educațional în timpul tranziției de la o treaptă școlară la alta, totuși trebuie să se țină cont de faptul că pe durata tranziției elevii au diverse necesități, iar sistemul educațional trebuie să fie în măsură să răspundă acestora în mod individual.

În prevederile Ministerului Educației din Israel [65] sunt subliniate patru etape importante ale tranziției școlare: *pregătirea, transferul, inducția în ciclul gimnazial, consolidarea*. Majoritatea cercetătorilor în domeniu susțin că programele de sprijin a tranziției ar trebui să înceapă în clasa a 5-a, sau chiar mai devreme, pentru a crea un mediu ce promovează o tranziție sigură de la școala primară la școală secundară.

Cercetătorul Schiller, K. S. a accentuat necesitatea de a orienta activitățile de susținere a tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial către nevoile individuale ale elevilor, și a identificat 5 categorii de activități pe care școlile primare și secundare ar trebui să le includă în programele lor de tranziție: *activități administrative, activități sociale și individuale, activități curriculare, activități pedagogice, activități de stimulare a autoreglării* [73, p. 216]. Elevii sunt încurajați să-și gestioneze tranziția de la ciclul primar la ciclul gimnazial și să-și dezvolte aptitudinile individuale de învățare și autoreflexie.

Factorii facilitatori ai tranziției școlare sunt: *sociopedagogici, familiari, intelectuali și nonintelectuali biopsihologici* [32].

Hawk and Hill accentuează importanța leadership-ului și culturii școlare în procesul tranziției și menționează că acțiunile adulților (părinților și profesorilor) fac diferența. În opinia lor *o tranziție școlară de succes presupune coerență în abordarea stării de bine a elevilor și rezultatelor școlare*.

La nivel de clasă sunt benefice următoarele strategii: *luarea deciziilor în comun cu elevii, valorizarea patrimoniului cultural al elevilor, utilizarea metodelor interactive, formarea unei viziuni și agende comune privind promovarea excelenței educaționale*. Când privește părinții rolul lor în susținerea tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial constau în: *crearea unui mediu favorabil concentrării asupra studiilor, crearea unui calendar al activităților, care va face elevii mai organizați, planificarea diferitor activități în comun cu copiii etc.* [52].

Printre inițiativele și activitățile eficiente de susținere a tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial au fost delimitate următoarele: *schimbarea hărții școlii; fotografierea site-ului, sălilor de clasă și a profesorilor; vizitarea școlii secundare de către părinți; stabilirea promptă a orarului; încurajarea elevilor mai mari și profesorilor de a susține elevii noi; evaluarea elevilor cu scopul remedierii lacunelor de cunoștințe; familiarizarea cu noile metode de predare-învățare; acordarea suportului în organizarea învățării; prezentarea timpurie a mentorului/tutorelui; alocarea*

timpului suplimentar pentru îndeplinirea temelor de acasă; construirea parteneriatului între școală-părinți- elevi; introducerea uniforme școlare; stimularea elevilor etc.

Cercetătorii Cox și Pianta R.C. au identificat 12 aspecte care vorbesc despre calitatea tranziției școlare: elevii participă la activitățile școlare, sunt în relații bune cu colegii și profesorii; profesorii manifestă interes față de elevi, cunosc interesele, nevoile de învățare și punctele lor forte, elevii sunt înțeleși și valorizați ca persoane identificate cultural, înțeleg scopul de a fi la școală, manifestă angajament și înțelegere privind procesul de școlarizare în cadrul școlii și în afara ei, progresează; învățarea decurge constructiv, este interesantă, relevantă și distractivă; familiile participă în luarea deciziilor; elevii sunt siguri din punct de vedere fizic și emoțional; manifestă dorința de a încerca lucruri noi și interesante și/sau de a-și extinde competențele/interesele specifice (de exemplu, prin activități extradidactice) [71].

Un rol important în cadrul procesului de tranziție școlară revine managerilor școlii primare și școlii secundare, care au responsabilități: să informeze despre programele de tranziție disponibile și să distribuie informația, să explice beneficiile programului pentru toți participanții, să furnizeze resursele necesare, să fie persoana de legătură dintre școală și program, părinți, prin organizarea ședințelor de orientare și adaptare a personalului didactic și a părinților, prin urmărirea evoluției performanțelor elevilor etc. [61].

Aceste realizări au accentuat necesitatea de a orienta activitățile de susținere a tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială către nevoile individuale ale elevilor, și a identificat 5 categorii de activități pe care școlile primare și secundare ar trebui să le includă în programele lor de tranziție: *administrative, socio-individuale, curriculare, pedagogice și managementul învățării*. Un rol deosebit în gestionarea acestui proces revine *factorilor educaționali*, care au rolul de factori facilitatori ai tranziției școlare. Tabelul 1.2. reflectă câteva dintre strategiile de asigurarea a succesului școlar din perspectiva factorilor și condițiilor succesului școlar ca rezultat al învățării.

Tabelul 1.2. Strategii de asigurarea a succesului școlar din perspectiva factorilor succesului școlar

Factori	Familiali	Psihosocio-Fiziologici	Pedagogici
Strategii de asigurare a succesului școlar	<ul style="list-style-type: none"> • Grup familial încheat. • Relații familiale bazate pe înțelegere, respect și ajutor reciproc. • Preocuparea constantă a părinților pentru educația elevată a copiilor. • Condiții favorabile de viață. • Condiții favorabile pentru învățatură. • Antrenarea copiilor-elevi în activități gospodărești. • Stimularea spiritului de independență. • Sprijin în rezolvarea problemelor dificile. • Folosirea timpului liber, pentru orientarea școlară și profesională. 	<ul style="list-style-type: none"> -Asigurarea unui organism bine dezvoltat, sănătos. -Asigurarea unui psihic echilibrat, capabil să dezvolte o activitate volitivă de învățare. -Asigurarea unor relații interumane și sociale valoroase. 	<ul style="list-style-type: none"> -Calitatea organizării școlare la toate treptele. -Calitatea conținutului învățământului (curriculum) și a documentelor școlare. -Calitatea profesorilor, în sensul pregătirii de specialitate. -Bază tehnico-materială necesară în procesul instructiv-educativ

În același context au fost relevați următorii *indici calitativi* ai tranziției la treapta gimnazială: elevii participă la activitățile școlare, sunt în relații bune cu colegii și profesorii;

profesorii manifestă interes față de elevi, cunosc interesele, nevoile de învățare și punctele lor forte, elevii sunt înțeleși și valorizați ca persoane identificate cultural, înțeleg scopul de a fi la școală, manifestă angajament și înțelegere privind procesul de școlarizare în cadrul școlii și în afara ei, progresează, învățarea decurge constructiv, este interesantă, relevantă și distractivă; familiile participă în luarea deciziilor; elevii sunt siguri din punct de vedere fizic și emoțional; manifestă dorința de a încerca lucruri noi și interesante și/sau de a-și extinde competențele/interesele specifice (de exemplu, prin activități extradidactice) [14].

Ținând cont de aspectele epistemologice ale tranziției la treapta gimnazială, a fost elaborat *Modelul pedagogic de tranziție la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar* (Fig. 2.1), care are un caracter teoretico-praxiologic.

Cadrul conceptual al modelului include factori, condiții și principii de facilitare a tranziției la treapta gimnazială, precum și *componentele succesului școlar*, abordat prin prisma provocărilor tranziției la gimnaziu, intensificate de particularitățile psihologice ale elevilor vizati.

Tabelul 1.3. Particularitățile psihologice a vârstei școlare mici și a vârstei preadolescente

Perioada școlară mică (6-11 ani):	Perioada școlară mijlocie/ perioada preadolescentă (11-15 ani):
<ul style="list-style-type: none"> - debutul școlarității, activitatea dominant fiind cea de învățare; - raportarea la ceilalți colegi, compararea cu ei; - un rol important îl au aprecierile, criticile făcute de profesor, notele acordate; - la începutul perioadei, nota are valoare extrinsecă, elevii nu conștientizează valoarea ei. 	<ul style="list-style-type: none"> - apar stări de incertitudine, de frustrare, indecizie; - se intensifică preocupările culturale ale preadolescentului, interesul său mergând spre autoeducare, spre autoformare; - se dezvoltă intens trebuința epistemologică; - preadolescenții interpretează valoarea aprecierilor făcute de către profesor, a notelor acordate de către acesta.

Obiectivele Modelului pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial au fost: dezvoltarea unui program educațional integrat pentru o adaptare facilă la ciclul gimnazial; abordarea participativă, informativă și de consiliere destinată părinților elevilor în măsură să favorizeze dezvoltarea unei mentalități pro-educație și parteneriate sustenabile dintre școală-părinți-comunitate; profesionalizarea personalului didactic ce va participa la implementarea programului metodologic de tranziție; prin instrumente și proceduri adecvate nevoilor de tranziție de la treapta primară la cea gimnazială, în vederea diminuării discrepanțelor de abordare curriculară; elaborarea și implementarea programului de tranziție.

Cadrul procedural cuprinde Programul metodologic de susținere a tranziției la treapta gimnazială, organizat în baza etapelor tranziției: pregătire, transfer, inducție și consolidare, și direcțiilor manageriale de abordarea a tranziției la treapta gimnazială: administrative, sociale, individuale, curriculare, pedagogice; și orientat către satisfacerea necesităților elevilor aflați în proces de tranziție: ameliorarea rezultatelor școlare, combaterea și prevenirea anxietății școlare a elevilor aflați în proces de tranziție la treapta gimnazială; intensificarea motivației lor pentru învățare; prevenirea comportamentelor deviate specifice etapei de pubertate prin valorificarea unui set de instrumente metodologice specifice. Formatul desfășurării activităților incluse în program a fost ales reieșind din obiectivele programului formativ, profilului psihopedagogic al elevilor și resurselor disponibile: ședințe, ateliere, lucrul în grup, vizite, excursii etc.

TRANZIȚIA DE LA CICLUL PRIMAR LA CICLUL GIMNAZIAL PENTRU ASIGURAREA SUCCESULUI ȘCOLAR

CADRUL CONCEPTUAL

Provocările tranziției:

Mediu școlar nou, profesori noi, colegi noi, teme pe acasă complexe, deplasare independentă la școală, discipline.

Principiile tranziției:

concentrarea asupra aspectului interacțional, crearea unui climat școlar stimulat, colaborare intensă între școala primară și cea secundară.

Factorii tranziției:

Sociopedagogici, (familiali, intelectuali și non intelectuali) biopsihologici

Condițiile generale ale tranziției:

organizarea și consolidarea colectivului de educabili; activizarea procesului de formare a conștiinței de sine și a autoaprecierii; crearea unui spațiu de educație deschis pentru etapele tranziției.

Condițiile specifice tranziției: psiho-sociologice, educaționale.

Componentele performanței școlare:

- cognitivă
- afectivă
- motorie
- volițională

Etapele tranziției școlare:

pregătirea, transferul, inducția în ciclul gimnazial, consolidarea.

Efectele tranziției: frică, anxietate, nervozitate, stima de sine scăzută pentru învățare, comportament deviant.

CADRUL PROCEDURAL

Direcții manageriale: administrative, sociale, individuale, curriculare, pedagogice

Obiectivele formative de tranziție:

- combaterea și prevenirea anxietății școlare a elevilor aflați în proces de tranziție la treapta secundară.
- intensificarea motivației pentru învățare a elevilor în tranziție la treapta secundară.
- prevenirea comportamentelor deviante printre elevii aflați în proces de tranziție la treapta secundară.
- stimularea curiozității epistemice.

NECESITĂȚILE ELEVILOR
ÎN TRANZIȚIE LA TREAPTA
SECUNDARĂ

Conținuturi:

- abordare individuală promovarea unei mentalități pro-educative printre elevi, părinți și profesori;
- consolidarea parteneriatului școală-familie-comunitate;
- sensibilizarea cadrelor didactice de la treapta secundară privind particularitățile elevilor aflați în tranziție pentru a reduce discrepanțele dintre abordările educaționale și cele curriculare;

Strategii

- Stimularea abilităților de comunicare ale elevilor
- Folosirea încurajărilor pentru a stimula respectul de sine al elevilor
- Utilizarea diferitor forme de comunicare
- Preocupările partenerilor
- Aplicarea teoriilor învățării în crearea unor experiențe de învățare pentru elevi

FEEDBACK ȘI EVALUARE

Indicatori ai calității tranziției școlare: rezultatele școlare, motivația pentru învățare, anxietatea școlară redusă și comportamentul școlar al elevilor în tranziție la treapta secundară

2.1 Modelul pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial

Subiectele formative propuse sunt focusate asupra diminuării efectelor deconstructive ale tranziției sub aspect psihopedagogic și, respectiv, asupra promovării practicilor educaționale mobilizatoare cu impact pozitiv asupra motivației de învățare și comportamentului școlar, ce maximizează oportunitatea elevilor cu dificultăți de adaptare la gimnaziu de a beneficia de multiple servicii, într-un cadru eficient și bine coordonat

În Capitolul 3, **Valorificarea modelului pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial**, s-a realizat experimentul pedagogic, care a fost organizat după modelul clasic în trei etape: etapa de constatare (martie-mai 2018), etapa de formare (septembrie 2018-februarie 2019) și etapa de control (martie-mai 2019) pornind de la următoarele premise: - *succesul școlar se referă la gradul de eficiență ce rezultă din mobilizarea resurselor cognitive și afectiv-voliționale ale elevului în situația confruntării cu o anumită sarcină de lucru*”[33], [13]; -*tranziția școlară înseamnă schimbare, iar schimbarea, prin definiție, afectează conceptul elevului despre lume sub aspect comportamental, emoțional și cognitiv, în majoritatea cazurilor, generând frică și anxietate* [64].

Tabelul 3.1. Variabilele cercetării

Variabila independentă	Variabile intermediare	Variabile dependente
Programul de management al tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială	1.Anxietatea elevilor aflați în proces de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială. 2.Comportamentul elevilor în proces de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială.	1.Rezultatele școlare exprimate în note 2.Motivația pentru învățare

Metodologia cercetării a cuprins: metode *teoretice* (sinteza, generalizarea, comparația, sistematizarea etc), *metode empirice* (testarea, chestionarul, experimentul de constatare, formativ și de control etc.) și *metode statistice* (Cronbach’s alpha, Testul t – student, analiza de variație etc.).

Instrumentele cercetării au inclus: (1) Testul Național Meitzav de evaluare a rezultatelor școlare [65]; (2) Chestionarul de determinare a nivelului motivației pentru învățare [67]; (3) Scala de anxietate (Filipps) [67], (4) Ancheta Eu și școala [67].

Eșantionul cercetării a cuprins: 108 elevi (cl. 6-a) din două școli primare din Israel.

1	Experiment de constatare	108 elevi
2	Experiment de formare	50 elevi
3	Experiment de control	108 elevi

Experimentul de constatare a avut ca *scop: evaluarea rezultatelor școlare ale elevilor la etapa pre-tranziție*, fiind preconizate următoarele *obiective*: evaluarea rezultatelor școlare ale elevilor clasei a 6-a în baza testului național Meitzav; examinarea nivelului de motivație pentru învățare a elevilor la etapa pre-tranziție; determinarea nivelului de anxietate a elevilor aflați în tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială; determinarea particularităților de comportament a elevilor la etapa pre-tranziție; analiza calității climatului școlar la treapta primară în baza sondajelor Meitzav.

Menționăm că programele de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial au un impact semnificativ asupra succesului școlar al elevilor, reduc anxietatea elevilor aflați în proces de tranziție, ameliorează comportamentul lor în general și în cadrul școlii, în particular, intensifică motivația pentru învățare și, ca rezultat, contribuie la îmbunătățirea rezultatelor școlare.

Dat fiind faptul că rezultatele școlare ale elevilor reprezintă indicatorul de bază al calității tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial, în acest context, pentru a conferi obiectivitate cercetării, au fost utilizate rezultatele elevilor la testele de evaluare națională Meitzav.

Tabelul 3.2. Media și devierea standard ale rezultatelor elevilor clasei a 6-a, la testele de evaluare națională

Discipline școlare evaluate	Eșantion de control (EC)				Eșantion experimental (EE)			
	Nr.	Medie	%	Deviere standard	Nr.	Medie	%	Deviere standard
Matematica	58	521	57	87	50	545	65	118
L. maternă	58	524	58	84	50	444	31,3	111
L. engleză	58	536	62	80	50	496	49	106
Științe	58	532	61	77	50	556	65,6	101

Datele Testului național reflectă eficiența și indicii rezultatelor școlare, având ca obiectiv primar examinarea măsurii în care elevii claselor primare și celor gimnaziale reușesc să însușească programul școlar la patru discipline de bază: matematică, limba maternă, limba engleză și științe. Conform rezultatelor reflectate în Tabelul 3.2, rezultatele elevilor clasei a 6-a din eșantionul de control nu prezintă un decalaj semnificativ între punctajul acumulat la disciplinele evaluate, diferența fiind doar de 15 puncte între media minimală (521) și media maximală (536). Eșantionul experimental, spre deosebire de cel de control, prezintă diferențe foarte mari între mediile disciplinelor de bază, punctajul minim fiind atestat la limba maternă, iar cel maxim-la matematică, cu o diferență de aproximativ 100 puncte între ele. În pofida acestui decalaj, rezultatele prezentate în tabel reflectă un nivel înalt al reușitei academice la etapa pre-tranziție în eșantionul de control și un nivel mediu în eșantionul experimental.

Pentru a măsura nivelul *motivației școlare la etapa pre-tranziție* a fost utilizat *Chestionarul de determinare a nivelului motivației pentru învățare elaborat de M. P. Ghinzburg* [67]. Chestionarul cuprinde câteva enunțuri neterminate pentru care elevii trebuie să aleagă câte 3 variante de răspuns. Opțiunile propuse reflectă diferite motive care determină motivația elevilor pentru învățare: externe, ludice, notarea, statutul în clasă, motive sociale, motive gnoseologice.

Tabelul 3.3. Diferențe statistice privind motivația pentru învățare la etapa de constatare

Opțiuni motivaționale	Eșantion de control		Eșantion experimental	
	%	Nr. de elevi	%	Nr. de elevi
Externe	13,3	8	14,3	7
Ludice	16,7	10	16,3	8
Notele	20,0	12	20,4	10
Motive poziționale	15,0	9	16,3	8
Motive sociale	25,0	15	22,4	11
Motive gnoseologice	10,0	6	10,3	5

Enunțul *Încerc să învăț mai bine pentru ...* a fost completat preponderent cu opțiunile *...pentru a primi o notă bună, ...ca să mă laude învățătoarea și părinții*. Deși sunt diferențe între cele două eșantioane, totuși aspectele dominante sunt aceleași, fapt ce reflectă particularitățile de vârstă și rolul motivației extrinseci în declanșarea procesului de învățare.

Enunțul *Nu pot învăța bine, deoarece...* a fost dezvoltat de majoritatea elevilor cu opțiunile *...am treburi mai interesante și ...nu mă pot impune să fac asta*, ambele din categoria motivelor poziționale, ceea ce vorbește despre specificul voinței elevilor la această vârstă, controlată încă de aspectul ludic.

În cazul enunțului privind notele predomină aspectul pozițional și social. *Când iau o notă bună, cel mai mult îmi place faptul, că...* a fost continuat de majoritatea elevilor cu următoarele 3 opțiuni: *... mama va fi mulțumită, învățătoarea va fi bucuroasă și colegii mei vor fi mulțumiți de mine.* Motivul cognitiv este încă puțin vizibil, dominante fiind cele sociale și poziționale. Elevii manifestă nevoia de recunoaștere și acceptare de către colegi, fapt care le conferă un anumit statut în cadrul clasei și printre prieteni.

Această preocupare este reflectată și de următorul enunț *Când iau o notă mică, cel mai mult nu-mi place faptul că...*, completat cel mai frecvent cu: *... voi fi considerat un elev rău, mama se va indispune, profesoara va fi nemulțumită.* Doar 11 elevi din 108 au ales opțiunea *...cunosc rău materialul de studiu.*

Rezultatele chestionarului reflectă intensitatea preocupărilor sociale ale elevilor, în special, nevoia de recunoaștere și relaționare, care determină activitatea lor în perioada preadolescenței.

Pornind de la postulatul că orice schimbare generează un nivel de anxietate, iar anxietatea reduce din eficacitatea oricărei activități, pentru a releva nivelul de anxietate școlară printre elevii claselor a V-a, aflați în prag de tranziție școlară de la ciclul primar la ciclul gimnazial, ambelor eșantioane de elevi li s-a aplicat *Chestionarul de identificare a nivelului anxietății școlare (Fillips).* În tabelul 3.4. sunt expuse caracteristicile de conținut ale parametrilor anxietății evaluați. Prin aplicarea chestionarului s-a urmărit identificarea acelor aspecte școlare care generează anxietate și, respectiv, influențează calitatea tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial. Chestionarul cuprinde 40 de itemi la care elevii au răspuns prin „Da” sau „Nu”.

Tabelul 3.4. Diferențe statistice privind anxietatea școlară

Parametrii anxietății	Experiment de constatare	
	Media (M)	
	Eșantion experimental	Eșantion de control
<i>Anxietate generală școlară</i>	3.608	3.119
<i>Stresul social</i>	4.891	3.942
<i>Frustrarea necesității în realizarea succeselor</i>	2.660	2.173
<i>Frica de automanifestare</i>	3.817	3.166
<i>Frica de situația verificării temelor pentru acasă</i>	2.911	2.606
<i>Frica de a nu corespunde așteptărilor altora</i>	4.895	3.084
<i>Rezistență fiziologică scăzută la stres</i>	2.837	2.637
<i>Probleme și frici în relația cu profesorul</i>	5.64	4.087

Analizând datele prezentate în tabelul 3.4., observăm că nivelul de anxietate școlară în ambele eșantioane de elevi este, în general, destul de înalt. Dintre cei opt parametri ai anxietății școlare, cinci (*Probleme și frici în relația cu profesorul, Frica de a nu corespunde așteptărilor altora, Frica de automanifestare, Stresul social, Anxietate generală școlară*) prezintă valori foarte înalte ale mediei în ambele eșantioane. Aceste date confirmă constatările cercetărilor anterioare privind anxietatea școlară în contextual tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial, și se explică prin faptul că în perioada preadolescenței, care se suprapune cu tranziția, elevii se confruntă cu multiple transformări psihoemoționale și fizice, ce cauzează nemulțumiri, complexe, frustrări, la care se adaugă și schimbarea factorului de mediu, care intensifică situația.

Prin urmare, datele furnizate de *Chestionarul de identificare a nivelului anxietății școlare* reflectă necesitatea elaborării și implementării unui program de tranziție care ar răspunde necesităților elevilor, ar reduce din intensitatea problemelor legate de tranziția școlară, și ar reduce anxietatea școlară, în general.

Pentru a releva particularitățile de comportament ale elevilor aflați în proces de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial a fost aplicat Chestionarul *Eu și școala*, care a avut ca obiective: *evaluarea situațiilor de comportament în cadrul școlii; identificarea cauzelor generatoare de comportament deviant.*

Datele chestionarului indică violența verbală ca fiind cea mai frecventă formă de comportament deviant între elevi, doar un număr mic indicând violența fizică sau furtul. Din cei 20 elevi care au răspuns afirmativ la întrebarea „Ai fost agresat vreodată de un coleg de clasă?”, doar 3 elevi au precizat numele agresorului, ceilalți refuzând să facă acest lucru. Un număr foarte mare de elevi consideră că cele mai eficiente măsuri pentru reducerea comportamentelor inadecvate în școală sunt cele de tip educativ (muncă în folosul școlii, activități educative suplimentare pentru explicarea cauzelor și consecințelor violenței). Un număr mare de elevi indică o atitudine nonviolentă ca răspuns la o eventuală agresiune (nu răspund la provocări, încerc să aplanez conflictul). Manifestările de violență ale profesorilor față de elevi sunt foarte puține și constau exclusiv în violență verbală. Majoritatea elevilor indică indisciplina la ore și obrăznicia ca fiind principalele forme de manifestare a violenței elevilor față de profesori. Comportamentul elevilor este relativ violent, dar nu atinge proporții îngrijorătoare. Lipsa unor măsuri educative adecvate în perioada tranziției ar putea intensifica incidența comportamentelor indecente printre elevi. În acest context se face necesară luarea unor măsuri eficiente de prevenire și combatere a comportamentelor inadecvate în școală, care să conducă la diminuarea lor, cu implicarea activă a profesorilor, elevilor și părinților.

Datele experimentului de constatare relevă faptul că la absolvirea treptei primare, rezultatele școlare sunt la un nivel relativ înalt, dar sunt deja vizibile unele aspecte care le-ar putea influența negativ: motivația școlară a elevilor este determinată preponderent de factori externi. Dat fiind schimbările psihofiziologice și sociale specifice perioadei de vârstă, dorința de autoafirmare, precum și efectele negative ale tranziției la treapta gimnazială, există riscul dezvoltării unor comportamente școlare deviate, cu impact negativ individual, dar și asupra colegilor. Prin urmare, se face necesară elaborarea unui program formativ focusat asupra acestor variabile, astfel ca manifestările pozitive să fie stimulate, iar cele negative-combătute și prevenite, și ca rezultat să *se asigure succesul școlar, care însumează calitatea rezultatelor școlare exprimate în note, motivației pentru învățare, precum și aspectelor afectiv-voliționale, în cercetarea noastră fiind reprezentate de anxietatea școlară și comportamentul elevilor aflați în proces de tranziție la ciclul gimnazial.*

Programul metodologic de tranziție elaborat în baza *Modelul pedagogic de tranziții de la ciclul primar la ciclul gimnazial*, a fost implementat cu susținerea administrației școlilor implicate în experiment, prin intermediul diferitor activități formale și non-formale.

Principiile programului au fost: concentrarea asupra aspectului interacțional; crearea unui climat școlar stimulat; colaborare intensă între școala primară și gimnaziu. În acest context, misiunea școlii și a părinților a fost de a sprijini elevii să devină persoane independente, caracterizate prin: atitudinea „pot să fac”, inventivitate, flexibilitate, capacitate de a face față provocărilor, independență, abilități de cooperare cu semenii, cum ar fi: ascultarea activă, toleranța și ajutorul reciproc, potențialele contribuții la școală și în comunitate. Programul a fost implementat prin incursiune în clasele din eșantionul experimental (50 elevi) în traseul curricular și activitățile extradidactice, cu implicarea mai multor specialiști din cadrul școlii primare și celei secundare, în parteneriat cu părinții și comunitatea locală, prin care s-a urmărit corelația

finalităților de studiu cu activitățile educaționale, adaptate la particularitățile psihoemoționale și nevoile individuale ale elevilor.

Obiectivele experimentului formativ:

1. *prevenirea și reducerea nivelului anxietății școlare la subiecții vizati;*
2. *intensificarea motivației pentru învățare a elevilor aflați în proces de tranziție la ciclul gimnazial prin antrenarea activă a profesorilor și părinților;*
3. *combaterea și prevenirea comportamentelor deviante la elevii aflați în proces de tranziție la ciclul gimnazial;*
4. *stimularea curiozității epistemice și creativității pentru intensificarea reușitei școlare.*

Tabelul 3.5. Programul metodologic de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială

Varia bile	Conținuturi	Obiective	Responsabil	Subiecți vizati	Forma de organizare
Anxietatea	1. Combaterea și prevenirea anxietății școlare a elevilor aflați în proces de tranziție la treapta gimnazială	-Familiarizarea cu regulamentul școlii secundare; -Înțelegerea particularităților psihofiziologice și pedagogice ale elevilor aflați în proces de tranziție la treapta gimnazială. -Abordarea strategiilor și tehnicilor de combatere și prevenire a anxietății școlare: modelarea, tehnici cognitive-comportamentale etc.	Managerul școlii secundare, dirigintele, psihologul școlar, coordonatorul de program.	profesorii de la treapta gimnazială , părinții, elevii cl. a 6-7-a.	Seminar, ședință cu părinții, atelier cu elevii.
Motivația pentru învățare	2. Intensificarea motivației pentru învățare a elevilor preadolescenți aflați în proces de tranziție la treapta gimnazială	-Interdependența dintre motivația învățării și reușita socială; -strategii și tehnici de motivare pentru învățare a elevilor preadolescenți;	consilierul educațional dirigintele, coordonatorul de program	Elevii, profesorii, părinții.	-atelier -întâlniri cu persoane de succes din localitate, ședință cu părinții
Comportamentul școlar	3. Combaterea comportamentului școlar deviant.	-Cauzele comportamentului școlar deviant; - Prevenirea și combaterea comportamentelor deviante printre elevii aflați în proces de tranziție la treapta gimnazială.	psihologul școlar, dirigintele, consilierul educațional polițistul din localitate, voluntarul din Organizația de Tineret.	părinții; profesorii; elevii.	ședință cu părinții, seminar metodologic cu profesorii, atelier de lucru cu elevii și polițistul din localitate.
Rezultatele școlare	Stimularea curiozității epistemice	- Înțelegerea inteligențelor multiple. -Personalitatea creatoare	dirigintele, psihologul școlar, coordonatorul de program	Profesorii Elevii	

Traseul infuzional de susținere a tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial a vizat introducerea activităților educative orientate către soluționarea problemelor specifice tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial relevante la etapa experimentului de constatare (motivația pentru învățare, comportamentul școlar, anxietatea școlară, rezultatele școlare).

Pentru *Combaterea și prevenirea anxietății școlare a elevilor aflați în proces de tranziție la ciclul gimnazial*, inițial a fost organizat un *seminar metodologic* cu profesorii de la treapta gimnazială. În cadrul seminarului au fost valorizate recomandările lui Bishop privind interacțiunea constructivă profesor-elev: necesitatea de a stabili relații de parteneriat cu elevii, astfel încât ei,

cât și elevii să împărtășească viziuni educaționale comune; de a valoriza patrimonial cultural al elevilor; de a conferi interactivitate procesului educațional; de a fi conectat la activitățile elevilor și comunității, de a împărtăși o viziune comună privind promovarea excelenței educaționale în comunitate [64].

Pe parcursul orelor de dirigiență din perioada menționată au fost desfășurate unele activități tematice: „Oglinda mea”; „Ce este diferit?”; „Și eu am avut temeri...” Pentru a desfășura activitatea „Și eu am avut temeri ...”, dirigintele a invitat câțiva elevi din clasa a 8-a pentru a împărtăși colegilor mai mici despre experiențele lor legate de tranziție la ciclul gimnazial. În acest context a fost valorificată *tehnica modelării*.

Modelarea este o strategie de intervenție în care copilul observă o altă persoană care interacționează cu succes cu situația în cauză, astfel demonstrând că *frica nu este justificată*. Au fost utilizate și *jocurile de rol: Psihologul, Managerul, Profesorul de matematică* pentru a oferi elevilor un model funcțional de gestionare a situației și pentru a-i ajuta să *depășească fricile și frustrările legate de noul mediu școlar*.

Pentru *Intensificarea motivației pentru învățare a elevilor preadolescenți aflați în proces de tranziție la ciclul gimnazial și înțelegerea rolului învățării pentru reușita socială*, în cadrul orei de dirigiență a fost organizată o întâlnire cu medicul terapeut și doi agenți economici, care au vorbit despre rolul învățării în formarea, adaptarea și reușita socială. Invitații au vorbit elevilor despre experiența școlară, despre modul cum aceasta le-a influențat cariera și statutul social.

În cadrul seminarului metodologic pentru profesori și ședinței cu părinții, coordonatorul de program a actualizat strategiile de motivare a elevilor pentru învățare, printre care cele mai relevante sunt:

1. *Stabilirea obiectivelor*. Stabilirea scopurilor optimizează motivația pentru învățare și presupune următorul demers:

- Definirea clară a obiectivului (de exemplu, „Vreau să învăț mai bine la matematică”);

Identificarea unor comportamente care să permită atingerea scopului (de exemplu: Fac exerciții suplimentare la matematică, citesc teoria, merg la ore suplimentare); Realizarea unui plan pentru atingerea scopului în care să se specifice succesiunea comportamentelor necesare atingerii acestuia; Implementarea planului și evaluarea progreselor.

2. *Managementul timpului* se referă la un set de strategii care permite utilizarea optimă a timpului de studiu. Astfel, este necesară:

- Analiza modului de utilizare a timpului (care sunt principalele activități pe care copilul le realizează în decursul unei zile, cum sunt ele distribuite); Dezvoltarea unui sistem de management al timpului (de exemplu: Programarea activităților zilnice sub forma unui orar, realizarea unor activități de studiu în avans, realizarea activităților mai puțin plăcute înaintea celor plăcute, pauze de 5-10 minute la fiecare oră de studiu, stabilirea obiectivelor de studiu).

3. *Controlul distractorilor*. Reprezintă o strategie de management al mediului de învățare, care vizează identificarea și eliminarea surselor ce pot fi responsabile de dificultățile de concentrare.

4. *Strategiile de învățare* sunt definite ca un set de abilități care permit organizarea, înțelegerea și reactualizarea materialului. Aceste strategii se împart în:

- Strategii care facilitează elaborarea și înțelegerea materialului (realizarea de analogii între cunoștințele noi și cele vechi, realizarea de comparații și identificarea asemănărilor/deosebirilor între conceptele învățate, monitorizarea prin întrebări – ce am citit – o definiție, o clasificare, un exemplu?, „am înțeles la ce se refera problema?”); Strategii de organizare

a materialului de învățat (identificarea ideilor principale, sumarizarea, reprezentarea materialului sub formă de hartă, grafic, matrice, rețea, tabel). Pentru ca strategiile de învățare să fie cât mai eficiente, este indicat să se identifice stilul de învățare dominant al copilului – vizual, auditiv, kinestezic.

5. *Managementul reacțiilor emoționale și al efortului.* Stările emoționale influențează frecvent deciziile cu privire la implicarea, respectiv evitarea/amânarea sarcinilor de învățare sau la cantitatea de efort depusă pentru realizarea acestora.

Pentru a învăța în mod profund și durabil nu e nevoie neapărat de evaluări și note, ci în primul rând, de motivație, pasiune și curiozitate. De aici rezultă destul de evident și rolul principal al profesorului: a stimula curiozitatea, motivația și plăcerea de a învăța.

Dat fiind rolul comportamentului școlar în desfășurarea procesului de învățare, în abordarea subiectului *Combaterea comportamentului școlar deviant* au fost antrenați mai mulți specialiști: psihologul școlar, medicul terapeut și polițistul din localitate. Devierile de comportament în perioada tranziției la ciclul gimnazial se pot localiza: *în sfera relațională, în sfera afectivității, în sfera dezvoltării intelectuale, în sfera volițională.*

În acest context, inițial a fost organizată o ședință cu părinții cu tema *Prevenirea și combaterea comportamentelor deviante la adolescenți.* Părinții au fost informați despre cauzele comportamentelor deviante la adolescenți și au fost familiarizați cu diverse strategii de prevenire și combatere a lor prin prisma legilor comportamentului. După explicarea fiecărei legi, părinții au fost implicați în activități practice.

- *Un comportament este întărit sau slăbit de consecințele sale.* Ceea ce se întâmplă imediat după manifestarea comportamentului va determina probabilitatea repetării în viitor. Învățarea se produce ca rezultat al consecințelor comportamentului. Un comportament recompensat va continua să apară. *Părinții au lucrat în grup și au sugerat modalități de recompensare pentru comportamentele pozitive în baza experienței proprii.*
- *Comportamentul răspunde cel mai bine la consecințe pozitive.* Creșterea frecvenței unui anumit comportament este însoțită de scăderea frecvenței comportamentului opus.

Activitate

Câte cuvinte apreciative i-ați spus copilului dvs. ieri? _____

Câte priviri aprobatoare i-ați adresat copilului dvs. ieri? _____

Câte îmbrățișări i-ați oferit copilului dvs. ieri? _____

Câte critici i-ați adresat copilului dvs. ieri? _____

Câte priviri acuzatoare i-ați adresat copilului dvs. ieri? _____

Comparați cuvintele/privirile apreciative cu cele critice.

- *Dacă un comportament a fost întărit sau pedepsit se vede doar pe parcurs.* Părinții spun adesea: „am pedepsit copilul, am făcut tot ce s-a putut, iar el continuă să se comporte la fel!”. Adevărul este că părintele nu pedepsește comportamentul copilului, ci din contra, îl întărește.
- *Comportamentul este în mare parte produsul mediului în care se manifestă.* Un copil disciplinat este un produs al unui mediu disciplinat. Un anumit comportament apare într-un anumit mediu. În acest context au fost analizate diverse experiențe privind modificarea mediului copilului în vederea modificării comportamentului. S-a discutat despre reacțiile copiilor la schimbare și consecințele schimbării.

Experimentul de control. La sfârșitul clasei a 6-a, elevilor din ambele eșantioane le-au fost administrate aceleași probe experimentale ca la etapa de constatare. Prin urmare, scopul

experimentului de control a fost validarea funcționalității programului formativ și al Modelului pedagogic de tranziție de la ciclul gimnazial la ciclul gimnazial, obiectivele fiind:

1. evaluarea comparativă a rezultatelor școlare ale elevilor din EE și EC;
2. determinarea nivelului de motivație pentru învățare;
3. stabilirea nivelului de anxietate a elevilor clasei a 7-a;
4. relevarea particularităților de comportament a elevilor clasei a 7-a.

Pentru a releva diferențele dintre rezultatele școlare ale elevilor din cele două eșantioane au fost comparate mediile anuale la disciplinele evaluate inițial: matematică, l. maternă, l. engleză și științe.

Tabelul 3.6. Diferențe statistice ale rezultatelor școlare ale elevilor clasei a 7-a

Discipline școlare evaluate	Eșantion de control (EC)						Eșantion experimental (EE)					
	Medie				Deviere standard		Medie				Deviere standard	
	Constatare		Validare		Constatare	Validare	Constatare		Validare		Constatare	Validare
	p	%	p	%	p	p	p	%	p	%	p	p
Matematica	521	57	512	54	87	100	545	65	549	66	118	100
L. maternă	524	58	494	48	84	105	444	31,3	525	58	111	99
L. engleză	536	62	525	58	80	112	496	49	547	65,6	106	97
Științe	532	61	459	36	77	106	556	65,6	534	61	10	95

Comparând rezultatele elevilor la testul Meitzav, aplicat la treapta primară și rezultatele școlare la sfârșitul clasei a 7-a ciclul gimnazial, în eșantionul experimental, se constată creșterea mediei la toate disciplinele evaluate. Cea mai semnificativă diferență este la disciplina limba maternă unde se remarcă o creștere de 81 puncte în comparație cu treapta primară, și 29 puncte în raport cu eșantionul de control. O îmbunătățire semnificativă se observă și la disciplinele limba engleză și științe, fapt care se datorează sensibilizării elevilor pe parcursul experimentului de formare privind motivația pentru învățare, curiozitatea epistemică, creativitatea.

În eșantionul de control, rezultatele la testul Meitzav, aplicat la treapta primară și rezultatele școlare la sfârșitul clasei a 7-a relevă o tendință descendentă, media generală scăzând cu 30,7 puncte, de la 528,25 (treapta primară) la 497,5 (ciclul gimnazial, cl.7-a).

Pentru a măsura nivelul motivației școlare la etapa post-tranziție, a fost utilizat același Chestionar de determinare a nivelului motivației pentru învățare elaborat de M. P. Ghinzburg.

Tabelul 3.7. Diferențe statistice privind motivația pentru învățare la etapa de validare

Opțiuni motivaționale	Eșantion de control				Eșantion experimental			
	Constatare		Validare		Constatare		Validare	
	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.
Externe	13,7	8	18,9	11	14	7	16	8

Ludice	16,8	10	18,9	11	16	8	10	5
Notele	20,6	12	17,2	10	20	10	22,9	12
Motive poziționale	15,5	9	15,5	9	16	8	18	9
Motive sociale	25,8	15	22,4	13	22	11	20	10
Motive gnoseologice	10,3	6	12	7	10	5	16	8

Dat fiind faptul că motivația pentru învățare se dezvoltă în timp, efectele experimentului formativ asupra ei sunt ușor vizibile. Analizând tabelul 3.9., observăm mici diferențe la nivelul opțiunilor motivaționale de învățare. În eșantionul de control predomină opțiunile motivaționale externe și ludice, 18 % elevi din EC învață pentru a fi respectați și lăudați de colegi, pentru a li se cumpăra haine frumoase sau pentru a nu fi pedepsiți. În eșantionul de control se observă o tendință de creștere a opțiunilor gnoseologice și poziționale. Astfel, 15% (în creștere cu 5% față de etapa control și cu 5 % mai mulți față de EC) din elevii eșantionului experimental învață pentru ca să știe și să poată mai multe, alți 22 % învață pentru a primi o notă bună, pentru a nu influența negativ rezultatele întregii clase, iar la 10 % din elevii EE încă predomină motivația ludică, aceștia menționând că au alte lucruri mai interesante decât învățarea, sau nu doresc să învețe. La această etapă de vârstă elevii sunt în plin proces de maturare psihofiziologică, și unii elevi nu înțeleg încă valoarea învățării pe termen lung, dar situația poate evolua în timp.

O altă situație prezintă rezultatele *Chestionarului de identificare a nivelului anxietății școlare (Fillips)*. În tabelul 3.8. sunt expuse caracteristicile de conținut ale parametrilor anxietății evaluați pre- și post experimental în ambele eșantioane.

Tabelul 3.8. Diferențe statistice privind anxietatea școlară pre- și post experimental

Parametrii anxietății	Experiment de constatare			
	Media (M)			
	Eșantion experimental		Eșantion de control	
	constatare	Control	Constatare	Control
<i>Anxietate școlară general</i>	3.608	3.107	3.119	3.207
<i>Stresul social</i>	4.891	3.902	3.942	4.107
<i>Frustrarea necesității în realizarea succeselor</i>	2.660	2.605	2.173	2.267
<i>Frica de automanifestare</i>	3.817	3.102	3.166	3.102
<i>Frica de situația verificării temelor pentru acasă</i>	2.911	2.805	2.606	2.706
<i>Frica de a nu corespunde așteptărilor altora</i>	4.895	3.678	3.084	3.598
<i>Rezistență fiziologică scăzută la stres</i>	2.837	2.904	2.637	1.902
<i>Probleme și frici în relația cu profesorul</i>	5.64	4.895	4.087	3.265

Datele din tabelul 3.10. prezintă nivelul de anxietate școlară în ambele eșantioane de elevi pre și post experimental. Cei opt parametri ai anxietății școlare a elevilor din EE încă prezintă valori înalte, dar se observă deja schimbări evidente la majoritatea dintre ei, cele mai evidente fiind la *anxietatea școlară generală, stresul social și frica de automanifestare*, valorile acestora fiind cele mai înalte, la ambele etape experimentale, dar și cu cel mai intens ritm de ameliorare. O situație opusă reflectă rezultatele testului EC. Singurii parametri cu evoluție pozitivă sunt *Frica de automanifestare*, ce se explică prin dorința intensă de automanifestare specifică

preadolescenței, și *Probleme și frici în relația cu profesorul - datorată* activității educative a dirigintelui. Ceilalți parametri, însă, denotă o evoluție negativă. Elevii din EC manifestă o *rezistență fiziologică scăzută la stres* (2.637-1.902), precum și un *nivel înalt al fricii de a nu corespunde așteptărilor altora* (3.084-3.598). Temele pentru acasă, numărul mare de discipline școlare, dar și așteptările înalte ale părinților și profesorilor mențin frustrările legate de școală.

Cu scopul relevării impactului programului formativ asupra comportamentului școlar al elevilor din EE, precum și în raport cu elevii din EC, elevilor li s-a administrat același chestionar ca la etapa de constatare. Rezultatele sunt expuse în tabelul 3.9.

Tabelul 3.9. Valori comparate privind climatul educațional

Indicatori	Eșantion de formare	Eșantion de control
	EC—EV	EC—EV
Satisfacția față de școală		
Atitudine pozitivă față de școală	85%-77%	74%-71%
Relațiile dintre profesori și elevi		
Relații bazate pe grijă și ajutor reciproc	82%-80%	73%-72%
Relații pozitive între elevi și profesori	85%-77%	71%-59%
Predare, învățare, evaluare		
Feedback de la profesori	93%-84%	89%-73%
Comportamentul elevilor		
Comportament adecvat pe parcursul orelor	60%-92%	46%-86%
Efortul școlii în asigurarea securității școlare	82%-80%	77%-61%
Implicarea în activități violente	9%-14%	15%-27%
Lipsa sentimentului de securitate	9%-12%	11%-66%
Atitudine pozitivă față de școală	85%-77%	74%-60%

Datele chestionarului la etapa post formare indică ameliorare și la nivelul comportamentului școlar în general. Limbajul indecent continuă să fie considerată cea mai frecventă formă de comportament deviant între elevi. În EE este în creștere numărul elevilor care consideră scăderea notei la purtare (de la 18 la 32) ca măsură de reducere a comportamentului deviant, în timp ce elevii din EC nu văd aceasta ca fiind o soluție. Opțiunea de exmatriculare rămâne neschimbată în ambele grupuri, ceea ce denotă o poziție fermă a elevilor față de acest subiect. În același context elevii își exprimă necesitatea de a fi consiliați de specialiști, aceasta fiind mai evidentă în EE, cei care au beneficiat de suport și au realizat impactul pozitiv al profesioniștilor. Situația este în dinamică pozitivă și la capitolul reacție față de un comportament agresiv. Elevii din EE preferă să nu răspundă la provocări, încearcă să aplaneze conflictul sau să anunțe direcția școlii. Elevii din EC sunt mai categorici în opțiuni, aceștia preferă să răspundă la agresivitate cu agresivitate, să ceară ajutorul colegilor sau să anunțe poliția.

Rezultatele comparate ale subiecților eșantioanelor experimental și de control reflectă eficacitatea *Modelului pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial* și confirmă *scopul și obiectivele cercetării* prin care implementarea programului metodologic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial contribuie la asigurarea succesului școlar și la adaptarea elevilor în mediul educațional gimnazial.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Înțelegerea diferențelor dintre ciclul primar și ciclul gimnazial este esențială în asigurarea elevilor cu convingerea că pot să-și desăvârșească abilitățile personale, interpersonale și academice pentru a avea succes în viață. Prin urmare, susținerea elevilor în procesul tranziției de la o treaptă

școlară la alta este o obligație morală pentru toți factorii educaționali, astfel cum eșecul școlar poate marca întreaga viață a viitorului adult.

Rezultatele cercetării au confirmat actualitatea temei, ipoteza și obiectivele acesteia, au validat inovația științifică, valoarea teoretică și cea practică, precum și tezele înaintate spre susținere. Fundamentarea conceptuală și praxiologică a funcționalității *Modelului pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial prin valorificarea programului metodologic formativ de tranziție* orientat spre asigurarea *succesului școlar reprezintă problema științifică importantă soluționată* în lucrare. Sinteza investigației subliniază următoarele aspecte importante:

1. În Israel, tranziția de la treapta primară la cea gimnazială coincide cu una dintre cele mai critice perioade de dezvoltare a personalității umane, *preadolescența*, caracterizată prin multiple transformări la nivel psihic și fiziologic. Prin urmare activitatea sistemului educațional trebuie să fie ghidată de principiul responsabilității și angajamentului față de dezvoltarea fiecărui elev, care se realizează mai semnificativ atunci când se ține cont de dificultățile, nevoile sau abilitățile unice ale elevilor.

2. S-a stabilit că factorii tranziției școlare sunt de natură individuală, familială și școlară. Au fost determinați următorii factori școlari ai tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial: suportul școlii, provocările generate de noile proceduri școlare, noile tipuri de activități de învățare, sentimentul de succes și încredere, temele pe acasă, precum și suportul profesorilor [62].

3. A fost redefinit conceptul de succes școlar care însușește particularitățile cognitive și afectiv-voliționale ale elevilor. S-a stabilit că tranziția școlară intensifică transformările specifice *preadolescenței*, provoacă dificultăți de ordin psihosocial, generează stări de stres, impulsivitate, nemulțumire, hiperactivitate, lipsă de concentrare, subminează stima de sine, ceea ce influențează semnificativ performanțele școlare ale elevilor [62], [63].

4. S-a demonstrat că programele de tranziție sunt mai eficiente dacă se implementează începând cu clasa a 6-a a treptei primare și continuă până în clasa a 7-a, primul an al treptei gimnaziale, respectând următoarele etape: pregătirea, transferul, încadrarea în ciclul gimnazial și consolidarea.

5. S-a argumentat că strategiile de implementare a programelor de tranziție cu impact asupra succesului școlar trebuie să răspundă necesităților cognitive și afectiv-voliționale ale elevilor aflați în proces de tranziție și să cuprindă următoarele categorii de activități: administrative, socio-individuale, pedagogice, curriculare și manageriale, care vor amplifica sprijinul oferit elevilor la nivel: individual, interacțional și ambiental [65].

6. *Modelul pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial* are la bază aspectele epistemologice ale tranziției și cuprinde factori, condiții, principii, strategii și un program metodologic orientat spre asigurarea succesului școlar.

7. Implementarea *Modelului pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial* prin intermediul programului formativ, valorificat în cadrul intervenției formative, a confirmat necesitatea respectării principiilor tranziției: concentrarea asupra aspectului interacțional; crearea unui climat școlar stimulat; colaborarea intensă între școala primară și cea secundară; precum și necesitatea inițierii acestor programe de sprijin la nivelul clasei a 6-a, pentru a asigura succesul școlar al elevilor la ciclul gimnazial [62], [65].

Direcțiile de soluționare a problemei cercetării sunt:

- conceptualizarea fenomenului tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial în Israel;
- construcția Modelului pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial;

- identificarea principiilor și factorilor de susținere a tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial pentru asigurarea succesului școlar;
- elaborarea și valorificarea *Programului metodologic de tranziție* orientat spre asigurarea succesului școlar.

Rezultatele investigației fundamentează următoarele **recomandări metodologice**:

Pentru manageri:

1. să intensifice colaborarea dintre administrația școlilor primare și gimnaziilor;
2. să elaboreze strategii clare de susținere a tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial, prin focusarea asupra aspectelor: individual; interacțional și ambiental.
3. să monitorizeze implementarea programelor de tranziție.

Pentru părinți:

1. să participe activ la elaborarea programelor de tranziție;
2. să ofere informații despre nevoile individuale ale copiilor lor;
3. să se implice mai activ în viața adolescentului, aflat în procesul tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial.

Pentru consilierii educaționali:

1. să se planifice mai multe ședințe individuale și seminarii pentru elevii clasei a 7-a.
2. să identifice și să ofere suport familiilor care necesită sprijin suplimentar în susținerea elevilor aflați în proces de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial.

Bibliografie

În limba română:

1. ALBU, G. O psihologie a educației. Iași: Editura Polirom, 2005. 403 p.
2. ANDRIȚCHI, V. Formarea aptitudinilor de autoeducație la elevi în procesul de creare și soluționare a contradicțiilor educaționale. Autoreferatul tezei de doctor în pedagogie, Chișinău, 2000, 22 p.
3. ANTOCI, D. Motivația elevilor în context școlar. Capitol în: *Perspectiva psiho-socială a asigurării calității educației în Republica Moldova*. Chișinău: Print-Caro SRL, 2010, p.63-76. ISBN 978-9975-4187-3-7. (1,2c.a.)
4. ARDELEAN, A., MÂNDRUȚ, O. *Didactica formării competențelor*. Arad: Vasile Goldiș University press, 2012. 212 p.
5. BODEAN, I., OLTEANU, R., (coord. Silistraru N.). *Motivația în procesul educațional*. Chișinău: UST, 2011, p.60
6. BOTNARI, V. Competența studenților de a învăța-un magarezultat educațional. În: *Formarea competenței de învățare la elevi. Materiale Conf. șt.- practice*. Chișinău: UST, 2013, p. 4-8. ISBN-978-9975-76-101-7.
7. BRUNER, J.S. *Pentru o teorie a instruirii*. București: EDP, 1970. 204 p.
8. CALLO, T. *Pedagogia practică a atitudinilor*. Chișinău: Litera, 2014. 240p. ISBN 978-9975-74-340-2.
9. COJOCARU, M., ZAGAIEVSCHI, C. *Pedagogia culturii emoționale*. Chișinău: USP “Ion Creangă”, 2014. 200p. ISBN-978-9975-46-214-3.
10. COJOCARU, V. *Competența. Performanța. Calitate. Concepte și aplicații în educație*. Chișinău: Tipog. UPS “Ion Creangă” 2016. 273p. ISBN-978-9975-46-281-5.
11. COJOCARU, V. GH. *Calitatea în educație. Managementul calității*. Chișinău, 2007, 268 p.
12. COSMOVICI, A., IACOB, L. *Psihologie Școlară*. Iași: Polirom 1998. 304p. ISBN-973-683-048-9.
13. CREȚU, C. *Pedagogia succesului*. Iași:Ed.Polirom,1997.200p. ISBN-973-683-202-3.
14. CRISTEA, S. *Dicționar enciclopedic de pedagogie*, V. 1, 2015. 831 p.
15. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Iași: Polirom, ed. a II-a, 1996. 22p. ISBN 973-9248-03-9.

16. DARAWSHA, AHLAM, *Dinamica motivației de învățare la elevii claselor primare din Israel (sectorul arab)*, autoreferatul tezei de doctor, Chișinău, 2019, p.32
17. DRUȚĂ, M. E. *Cunoașterea elevului*. București: Aramis, 2006. 112 p. ISBN-978-973-6790-973.
18. JELESCU, P., NEGURA, I. *Psihologia generală*. Chișinău, 2008.
19. JIGAU, M. *Factorii reușitei școlare*. București: Ed. Grafoart, 1998. 206 p. ISBN-9789739054153.
20. GALPERIN, P. *Studii de psihologia învățării*. București: Editura Didactică și Pedagogică. 1975. 275 p.
21. GÂNJU, T. *Interacțiunea metodologiilor de educație literar-artistică-educație muzicală în formarea culturii artistic-estetice a elevilor claselor primare, autoreferatul tezei de doctor*, Bălți, 2019. 25 p.
22. GÂNJU, T. *Valorificarea experimentală a modelului pedagogic interdisciplinar de formare a culturii artistic-estetice a elevilor claselor primare*. În: *Artă și Educație Artistică*, 2016, nr. 2 (28), p. 48-59.
23. GOLU, P. *Motivația un concept de bază în psihologie*. București: Editura Didactică și pedagogică, 2006. 128 p.
24. GUȚU, V. *Învățământul centrat pe competențe: abordare teleologică*. În: *Revista Didactica pro*, nr.1, Chișinău, 2011, p.2-7
25. LUPU, I. *Învățarea prin rezolvarea de probleme în formarea capacităților intelectuale ale elevilor*. *Revista Acta et commentationes*, nr. 2(19), 2016, p.12-20.
26. MACAVEI, E. *Pedagogie: teoria educației*. București: Aramis, 2001. 350p. ISBN 9738-8294-002.
27. MÎSLIȚCHII, V. *Adaptarea școlară. Ghid metodic*. Chișinău: UST, 2014.330p. ISBN-978-9975-76-139-0.
28. NEACȘU, I. *Instruire și învățare*. București: Editura Militară, 1999. p. 24 (343). ISBN-973-29-0070-9.
29. NEGOVAN, V. *Introducere în psihologia educației*. București: Editura universitară, 2000, p.169, 240p. ISBN-978-973-749-009.
30. NICOLA, I. *Tratat de pedagogie școlară*. București: EDP-RA, 1996. 350p.
31. NOR, A. *Bazele psihopedagogice de formare a atitudinilor de învățare la elevii de vârstă școlară mică prin individualizarea și diferențierea instruirii*. Autoreferatul tezei de doctor, Chișinău, 2019, 36 p.
32. PANICO, V., GUBIN, S. *Conceptul și modelul educației pentru schimbare și dezvoltarea elevilor de vârstă școlară mică*. Chișinău: UST, 2011. 100p. ISBN-978-9975-76-072-0.
33. PĂTRAȘCU, D., VINNICENCO, E. *Ghid metodic pentru aplicarea tehnologiilor educaționale în învățământul primar*. Chișinău, 2017.
34. PATRAȘCU, D. *Calitatea învățământului în instituțiile preuniversitare: management-tehnologii-metodologii-evaluare*. Chișinău: Gunivas, 2007. 290 p.
35. POPESCU-NEVEANU, P., ZLATE, M., CREȚU, C. *Psihologie școlară*. Ed. a 3-a, București: editura universității din București, 1987. 431p. ISBN-
36. RADU, I. T. *Evaluarea în procesul didactic*. București: EDP, 2007. p. 285. ISBN-978-973-30-1720-2.
37. RUDICA, T. *Devierile comportamentale ale elevilor și combaterea lor*. Iași: Ed. Polirom, 1988. 230p.
38. RUSU, E. *Formarea inteligenței emoționale a studenților pedagogi*. Autoreferatul tezei de doctor în pedagogie.
39. SILISTRARU, N. *Cercetarea pedagogică*. Chișinău: UST, 2014. 100p. ISBN-978-9975-76-081-2.

40. SILISTRARU, N. *Vademecum în pedagogie. Mat. Did.* Chișinău: Tipografia UST, 2011, 190 p. ISBN-978-9975-76-049-2.
41. STAN, E. *Pedagogie postmodernă.* Iași: Institutul European, 2006. 250p.
42. VÂGOTSKI, S. L. *Problema învățării și a dezvoltării intelectuale la vârsta școlară.* În: *Opere psihologice alese*, vol. I. București: Editura Didactică și pedagogică, 1971.
43. VINNICENCO, E. *Integrarea tehnologiilor educaționale modern în învățământul primar-o condiție de dezvoltare și formare a personalității elevului.* Autoreferatul tezei de doctor, Chișinău, 2012, 29 p.
44. ZLATE, M. *Fundamentele psihologiei.* București: Editura Hyperion, 2000. 329 p.

În limba engleză

45. AKOS, P. Extracurricular participation and the transition to middle school. *Research in Middle Level Education Online*, 2006, Vol. 29, 9, pp. 1-9.
46. AMIRAM, R. and KATZENELSON, E. *CRISIS and change in the life of a child and his family.* Amihai publication, Tel-Aviv, 1989.
47. ANDERSON, L., JACOBS, J., SCHRAMM, S. and SPLITTGERBER, F. School transitions: Beginning of the end or a new beginning? *International Journal of Educational Research*, 2000, Vol. 33(4), pp. 325-339.
48. ASHTON, R. Improving the transfer to junior high school: How every child's voice can matter. *Support for Learning*, 2008, Vol. 23, pp. 3-10.
49. BARAK' M., and MESIKA' P. Teaching methods for inventive problem-solving un junior high school. *Thinking skills and creativity' 2007*, Vol.2, pp.19-50.
50. BROOKS, D. S. Supporting early adolescent learning and social strengths: Promoting productive contexts for students at-risk for EBD during the transition to middle school. *Exceptionality*, 18, 2010. p. 94-106.
51. BRU, E., STORNES, T., MUNTHE, E. and THUEN, E. (2010). Students' perceptions of teacher support across the transition from primary to secondary school. *Scandinavian Journal of Educational Research*, [54, 6, 519-533].
52. CHEDZOY, S. & BURDEN, R. MAKING the move: Assessing student attitudes to primary-secondary school transfer. *Research in Education*, 2005. [74, 22-35]. <http://www.highbeam.com/doc/1P3-988993441.html>
53. CHEN, W.B. and GREGORY, A. Parental involvement as a protective factor during the transition to high school. *The Journal of Educational Research*, 2010. [1003, 53-62].
54. CROSNOE, R. Family-school connections and the transitions of low-income youths and English Language Learners from middle school to high school. *Developmental Psychology*, 2010. [45, 4, 1061-1076].
55. DARMODY, M. (2008). Mapping Barriers to Successful School Transitions in Comparative Perspective-Irish and Estonian Experiences. *TRAMES: A Journal of the Humanities and Social Sciences*, 2008. [12 (62/57), 1, 51-72].
56. DOCKETT, S., & PERRY, B. *Transitions to School. Perceptions, expectations, experiences.* Sydney: UNSW Press, 2007. 270p.
57. ECCLES, J. S., & HAROLD, R.D. Parent-school involvement during the early adolescent years. *Teachers College Record*, 1993. [94(3), 568-587].
58. ECCLES, J. S. & WIGFIELD, A. Negative effects of traditional middle schools on student's motivation. *Elementary School Journal* 93(5), 1993. pp. 553-574.
59. FREY, A., RUCHKIN, V., MARTIN, A. and SCHWAB-STONE, M. Adolescents in Transitions: School and Family Characteristics in the Development of Violent Behaviors Entering High School. *Child Psychiatry and Human Development*, 2009. [40, 1-13].
60. GANESON, K. and EHRICH, L.C. (2009). Transition into High School: A phenomenological study. *Educational Psychology and Theory*, [41, 1, 60-78].
61. GRAHAM, C., & HILL, M. Negotiating the transition to secondary school. *Spotlight*, [89, 53-57]. The SCRE Centre, University of Glasgow, 2003.

62. **JARAMNA, R.** Analysis of learning dominants in elementar versus junior high school pupils. În: Acta et Commentationes. Științe ale educației. Revistă științifică. Chișinău: UST 2019, nr. 2 (16), pp. ISSN-1857-0623.
63. **JARAMNA, R.** Aspects of transition from primary school to junior high school in Israel; În: Materialele conferinței științifice Internaționale Educația pentru dezvoltare durabilă: inovație, competitivitate, eficiență, 18-19 octombrie, 2013, IȘE Chișinău, p.461-466. ISBN 978-9975-48-066-6.
64. **JARAMNA, R.** Psycho-social dimensions of transition from primary school to junior high. În: Materialele conferinței științifice internaționale Eficientizarea învățământului –vector al politicilor educaționale modern, 11 – 12 decembrie 2014.
65. **JARAMNA, R.** Factors influencing transition to junior high school. În: Artă și Educație artistică, nr. 2 (22), 2013, p. 99-101. ISSN 1857-0445.
66. **JARAMNA, R.** Valorificarea modelului de tranziție de la treapta primară la treapta secundară în școala din Izrael. În: „Studia Universitatis Moldaviae” seria științe ale educației, Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2019, nr. pp. ISSN 1857-2103.
67. LANGBERG, J. M., EPSTEIN, J. N., ALTAYE, M., MOLINA, B. S. G., ARNOLD, L. E., & VITIELLO, B. The transition to middle school is associated with changes in the developmental trajectory of ADHD symptomatology in young adolescent with ADHD. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 2008. [37, 651-663].
68. LANGENKAMP, A.G. Following Different Pathways: Social Integration, Achievement and the Transition to High School. *American Journal of Education*, [116, 69-97].
69. MARLETT, D.M. Causes of Anxiety for Transfer Student; Implication for Teacher Report Research (Eric Document Reproduction Service No. ED, 1993. [359162].
70. MARTINEZ, R.S., ARICAK, O.T., GRAVES, M.N., PETERS-MYSZAK, J. and NELLIS, L. Changes in Perceived Social Support and Socioemotional Adjustment Across the Elementary to Junior High School Transition. *Youth Adolescence*, 2011. [40, 519-530].
71. PIANTA, R.C., COX, M.J., TAYLOR, L. and EARLY, D. Kindergarten Teachers’ Practices Related to the Transition to School: Results of a National Survey. *The Elementary School Journal*, 1999, Vol. 100, 1, pp. 71-86.
72. RAPHAEL, L. & BURKE, M.M. (2012). Balancing academic and socioemotional needs: *Research in Middle Level Education*, 2012. 35, p.1-14.
73. SCHILLER, K. S. Effects of feeder patterns on students transition to high school. *Sociology of Education*, 1999. [72 (4): 216-233].
74. SPICER, A., CITRUS, B., FRIEDMAN, POETRY, G. Middle Schools: Features and Challenges. School of Education. Tel Aviv, 2011. p.13.
75. WILLIAM BRIDGES. Transitions and new beginnings: to understand the meaning of life changes and make them the most out of them, 2006. p. 17.
76. *National task force for promotion of education in Israel. The national education program, as each child deserves more.* January 2005, p. 58.
77. <https://www.ctreq.qc.ca/dossier-special-transitions-scolaires/Québec>
78. <http://www.test.psihologie.md>

Lista publicațiilor autorului la tema tezei

1. Articole în reviste științifice

Categoria C:

- 1.1. JARAMNA, R. Factors influencing transition to junior high school. În: Revista de cultură, știință și practică educațională Artă și Educație artistică. Bălți: 2013, nr. 2 (22). pp. 99-101. ISSN 1857-0445.
- 1.2. JARAMNA, R. Analysis of learning dominants in elementar versus junior high school pupils. În: Acta et Commentationes. Științe ale educației. Revistă științifică. Chișinău: UST 2019, nr. 2 (16), pp. ISSN-1857-0623 (în curs de apariție).

Categoria B:

- 1.3. JARAMNA, R. Valorificarea modelului de tranziție de la treapta primară la treapta secundară în școala din Izrael. În: „Studia Universitatis Moldaviae” seria științe ale educației, Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2019, nr. 5 (125), pp. ISSN1857-2103 (în curs de apariție).

2. Articole în lucrările conferințelor științifice internaționale peste hotare:

- 2.1. JARAMNA, R. Junior high school climate and its impact upon transition. În: Актуальные научные исследования в современном мире, II Международная научно-практическая интернет-конференция I-Science, 4-5 июля 2015 г., pp. 9-14. УДК-001.891 (100)20.

3. Articole în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova):

- 3.1. JARAMNA, R. Aspects of transition from primary school to junior high school in Israel. În: Educația pentru dezvoltare durabilă: inovație, competitivitate, eficiență. Materialele conferinței științifice internaționale. Chișinău: IȘE, 18-19 octombrie, 2013, pp.461-466. ISBN 978-9975-48-066-6.
- 3.2. JARAMNA, R. Categories of transition from primary school to junior high school vs school achievements in Israel. În: Educația din perspectiva valorilor. Materialele conferinței cu participare internațională. Chișinău: UPS “Ion Creangă”, 2013, pp. 229-232. ISBN 978-9975-49-906-5.
- 3.3. JARAMNA, R. Psycho-social dimensions of transition from primary school to junior high. În: Eficientizarea învățământului–vector al politicilor educaționale moderne. Materialele conferinței științifice internaționale. Chișinău: IȘE, 11-12 decembrie 2014, pp.484-488. ISBN 978-9975-48-066-6.

4. Articole în lucrările conferințelor științifice naționale:

- 4.1. JARAMNA, R. Intervention programs for transition facilitation. În: Prerogativele învățământului preuniversitar și universitar în contextul societății bazate pe cunoaștere, Vol. II. Materialele conferinței științifico-metodice. Chișinău: UST, 7-8 noiembrie, 2014, pp.191-197. ISBN 978-9975-76-134-5.

ADNOTARE

Jaramna Raid,

Tranziția de la treapta primară la treapta gimnazială și influența asupra succesului școlar, teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2023

Structura tezei: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 181 titluri, 140 pagini text de bază, 20 tabele, 6 figuri, anexe, adnotare (în limbile: română, rusă și engleză).

Publicații la tema tezei: 8 lucrări științifice, dintre care 3 articole în reviste științifice de profil și 5 comunicări la conferințe științifice naționale și internaționale.

Concepte-cheie: tranziție, treapta primară, treapta gimnazială, elevi, succes școlar, factorii tranziției, Modelul pedagogic de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar, program metodologic.

Scopul cercetării rezidă în stabilirea reperelor psiho-pedagogice, elaborarea și implementarea Modelului pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial și influența acestora asupra succesului școlar.

Obiectivele cercetării vizează: studierea cadrului teoretic al tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială; relevarea direcțiilor metodologice de susținere a tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială; stabilirea particularităților învățării raportate la elevii de vârstă școlară mică și medie; determinarea factorilor și condițiilor de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială; elaborarea, implementarea și validarea experimentală a Modelului pedagogic de tranziție de la ciclul primar la ciclul gimnazial și influența acestora asupra succesului școlar.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării sunt argumentate de actualizarea semnificației fenomenului tranziției școlare și conceptului de succes școlar al elevilor; identificarea etapelor de tranziție, stabilirea factorilor și condițiilor de tranziție, elaborarea Modelului pedagogic de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar.

Rezultatele științifice obținute ce au contribuit la soluționarea unei probleme științifice importante în cercetare constă în fundamentarea conceptuală a tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială în baza factorilor și condițiilor pedagogici de asigurare a succesului școlar. Demersul pedagogic al tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială implică dimensiuni psiho-pedagogice specifice, presupune analiza etapelor de tranziție pentru asigurarea succesului școlar și necesită o abordare adecvată la nivel managerial și metodologic. Funcționalitatea *Modelului pedagogic de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar* creează premise pentru sporirea calității prestației educaționale în instituțiile preuniversitare din Israel, sectorul arab.

Semnificația teoretică a investigației rezidă în stabilirea particularităților fenomenului tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială sub aspectul dominantelor psihosociale și pedagogice; argumentarea importanței programului de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar; actualizarea conceptului de succes școlar, relevarea dimensiunilor învățării la elevii de vârstă școlară mică și medie, precum și determinarea instrumentelor de cercetare.

Valoarea aplicativă a cercetării este argumentată de stabilirea direcțiilor metodologice de susținere a tranziției de la treapta primară la treapta gimnazială; elaborarea programului de tranziție pentru asigurarea succesului școlar exprimate prin rezultate bune la învățatură, motivație pentru învățare, anxietate școlară scăzută și comportament școlar decent; elaborarea și validarea experimentală a Modelului pedagogic prin Programul metodologic de tranziție de la treapta primară la treapta gimnazială pentru asigurarea succesului școlar.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat în cadrul școlilor implicate în experiment, în perioada anilor 2016-2017, prin intermediul programului de tranziție, prin seminariile metodologice pentru învățători și profesorii de la treapta gimnazială.

ANNOTATION

Jaramna Raid

The transition from primary school to junior high school and its influence upon school achievements, PhD thesis in educational sciences, Chisinau, 2023

Structure of the thesis: introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 181 titles, 140 pages of basic text, 20 tables, 6 figures, annexes, annotations (in Romanian, English and Russian).

Publications on the thesis: 8 scientific papers, including 3 articles in scientific journals and 5 papers at national and international scientific conferences

Key concepts: transition, primary school, junior high school, pupils, preadolescents, school achievements, transition factors, learning, adaptation, educational factors, pedagogical model, methodological program.

The research purpose is to establish the psychopedagogical highlights of transition from primary to junior high school, to elaborate the Pedagogical model of transition to junior high school for ensuring pupils' school achievements.

The objectives of the research are:

- defining the significance of basic concepts: school transition and school achievements;
- analyzing the learning dominants in primary school pupils vs junior high school pupils;
- revealing the methodology of approaching transition to the junior high school;
- elaborating the Pedagogical model of transition to the junior high school for ensuring pupils' school achievements;
- implementing and validating the Pedagogical model of transition to the junior high school by means of the Methodological program for transition support.

The novelty and scientific originality of the research consist in delimiting the psychopedagogical and social implications of transition to the junior high school in the context of overlapping with the pre-adolescence stage; identifying the components of school achievements associated to transition to the junior high school; determining the stages of transition to the junior high school; establishing the factors of transition and the methodological directions of approaching it within the educational process; developing the *Pedagogical model of transition to the junior high school* for ensuring pupils' school achievements.

The important scientific problem solved in the paper consists in the conceptual and praxiological substantiation of the *Pedagogical model of transition to the junior high school* through the valorization of the methodological program for transition support, fact that ensured pupils' school achievements, thus determining their successful adaptation in the junior high school educational environment.

The theoretical significance of the investigation consists in specifying the research basic concepts: school transition and school achievements; determining junior high school pupils' learning dominants; delimiting the variables of school achievements in the context of transition to the junior high school; revealing the peculiarities of Israeli Educational System; substantiating the theoretical aspect of the *Pedagogical model of transition to the junior high school* for ensuring pupils' school achievements.

The applicative value of the research is argued by the elaboration and the experimental validation of the *Pedagogical model of transition to the junior high school for ensuring pupils' school achievements* by means of the Methodological program for transition support. The methodological program for supporting transition, constituted of a series of didactic tools for pupils, parents and teachers, contributes to ensuring the quality of pupils' school achievements, due to the concentration of practical activities on the problems of pre-adolescent pupils related to low school results, lack of motivation for learning, deviant school behavior, increased school anxiety.

The implementation of scientific results was achieved by means of publications and communications at national and international conferences and the validation of the Pedagogical model in the experimental schools throughout the methodological program during 2012-2017, as well as within methodological seminars for primary and junior high school teachers.

АННОТАЦИЯ

Жарамна Раид

Преимственность при переходе учащихся из начальной школы в основную и его влияние на школьный успех

Диссертация на соискание учёной степени доктора педагогических наук, Кишинэу, 2023

Объем и структура диссертации. Диссертация состоит из: введения, трех глав, общих выводов и рекомендаций, основной текст - 140 страниц, библиография - 181 источников, 20 таблиц, 6 рисунков и приложения. Полученные результаты опубликованы в 8 научных работах, из которых 3 в научных журналах по специальности и 5 в сборниках статей национальных и международных конференций.

Ключевые слова: преимственность, начальная школа, основная школа, гимназия, ученики, качество знаний учащихся, школьный успех, принципы, условия, факторы преимственности, педагогическая модель, методологическая программа.

Цель исследования состоит в определении психолого-педагогических основ преимственности при переходе из начальной школы в основную, школу и разработка педагогической Модели и программы, которая бы обеспечила школьный успех учащихся.

Задачи исследования: теоретический анализ научной литературы относящейся к проблеме преимственности при переходе из начальной школы в основную школу, анализ предпочтений в обучении у учащихся младшего школьного возраста и определение концептуальных основ термина «школьный успех», определение основных факторов и условий преимственности при переходе из младшей школы в основную, разработка и апробация через педагогический эксперимент педагогической Модели и Программы по реализации преимственности при переходе из начальной школы в основную, которая обеспечивает достижения школьного успеха.

Новизна и научная оригинальность исследования заключается в теоретическом и методологическом анализе процесса преимственности при переходе из начальной школы в основную и определение термина «школьный успех», реализация поэтапного перехода от одной ступени к другой, определение факторов и условий преимственности, разработке педагогической Модели по преимственности при переходе из начальной школы в основную, которая обеспечивает достижение школьного успеха.

Теоретическая значимость исследования подтверждается анализом и установлением особенностей преимственности при переходе из начальной школы в основную и определение доминанты психологического и педагогического характера, доказана практическая значимость программы по преимственности при переходе из начальной школы в основную, которая обеспечивает школьный успех, выявлены основные аспекты обучения у учащихся младшего школьного возраста, а также определены инструменты исследования,

Прикладное значение исследования заключается в определении основных методических направления по поддержке преимственности при переходе из начальной школы в основную, разработке и утверждении педагогической модели преимственности и обеспечении условий для достижения школьных успехов, формирование когнитивных мотивов, снижение школьной тревожности и улучшение поведения учащихся, разработка и апробация педагогической Модели по преимственности посредством Программы по переходу из начальной школы в основную, которая обеспечивает достижение школьного успеха.

Внедрение научных результатов исследования было реализовано через публикации и сообщения на национальных и международных научных конференциях и в процессе реализации Педагогической модели в школах, которые принимали участие в эксперименте в период с 2012 по 2017гг, а также в процессе проведения методологических семинаров для учителей начальной школы и гимназии.

JARAMNA RAID

**TRANZIȚIA DE LA CICLUL PRIMAR LA CICLUL GIMNAZIAL ȘI INFLUENȚA
ASUPRA SUCCESULUI ȘCOLAR**

531.01. Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar: 30.06.2023
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar.: 2,0

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 50 ex.
Comanda nr. 89

Tipografia "Pulsul Pieței",
Chișinău, str. Gh. Iablocikin, 5